

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Pabo Groenewoud Nijmegen

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding Pabo Groenewoud te Nijmegen van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Een panel dat door NQA in opdracht van de HAN en in overleg met de opleiding is samengesteld, heeft de visitatie uitgevoerd. Het panel is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2014 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 3 en 4 juni 2014.

Het visitatiepanel bestond uit:

Paul Delnooz (voorzitter, domeindeskundige)

Thea Meijer (domeindeskundige)

Edmée Suasso de Lima de Prado (domeindeskundige)

Sanne Heijmans (studentlid)

Peter van Achteren, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2014*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Zoals gevraagd in de brief van de NVAO (met kenmerk NVAO/20131990/AH) is in deze rapportage expliciet aandacht besteed aan de focuspunten zoals de NVAO die heeft geformuleerd voor de lerarenopleidingen: kwaliteit instroom, kennisbases en kennistoetsing, kwaliteit docenten en begeleiders op de werkplek, vakdidactiek. De NVAO gebruikt deze informatie voor de systeembrede analyse na afloop van de visitaties bij de lerarenopleidingen.

Hoofdstuk 1 bevat de basisgegevens van de opleiding. Hoofdstuk 2 beschrijft per standaard de beoordeling van het voltijdcurriculum van 2013-2014. Daar waar het programma voor de deeltijd of voor de afstudeerrichting Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs (ALPO) afwijkt van het reguliere voltijdcurriculum, wordt dit afzonderlijk toegelicht. Tot 2011 kende Pabo Groenewoud ook een opleidingsvariant 'deeltijd verkort'. Op dit moment zijn alleen in de afstudeerfase nog enkele studenten die de opleidingsvariant 'deeltijd verkort' hebben gevolgd. Deze verkorte leerroute is vanwege de afbouwfase en het kleine aantal studenten in de afstudeerfase niet meegenomen in de visitatie.

Hoofdstuk 3 beschrijft het eindoordeel over de opleiding. In hoofdstuk 4 zijn aanbevelingen ten aanzien van de opleidingsbeoordeling uitgewerkt.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 25 november 2014

Panelvoorzitter

Paul Delnooz

Panelsecretaris

Peter van Achteren

Samenvatting

De hbo-bacheloropleiding Pabo Groenewoud van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) wordt in Nijmegen aangeboden in een voltijd- en een deeltijdvariant. Het panel beoordeelt de kwaliteit van de opleiding als **voldoende**.

Beoogde eindkwalificaties

Pabo Groenewoud leidt studenten op voor het beroep van leraar basisonderwijs. De ontwikkelingen in de samenleving stellen nieuwe en hogere eisen aan de leraar met betrekking tot omgaan met diversiteit en verschillen in leerstijlen, de onderzoekende houding van de leerkracht, contacten met ouders en verzorgers en toepassen van nieuwe media in het onderwijs. Deze ontwikkelingen komen goed tot uiting in de eindkwalificaties zoals die zijn uitgewerkt in de beleidsdocumenten van de opleiding. Pabo Groenewoud geeft een eigentijdse en eigen invulling aan het beroep van leraar basisonderwijs. Het werkveld is actief betrokken bij de opleiding. De eindkwalificaties sluiten goed aan bij de eisen die de beroepspraktijk stelt.

De opleiding (voltijd en deeltijd) ontvangt voor de standaard Beoogde eindkwalificaties het oordeel **goed**.

Onderwijsleeromgeving

De opleiding heeft de onderwijsleeromgeving op een doordachte wijze ingericht. Dat wil zeggen dat in het onderwijsprogramma de onderwijsinhoud en de toetsen goed afgestemd zijn op de eindkwalificaties van de opleiding. In het onderwijs komen alle taken van de leerkracht basisonderwijs aan bod. Het programma geeft een compleet beeld van hetgeen een leerkracht moet kunnen en kennen en het bachelorniveau is goed in het onderwijs verwerkt. Er is een goede mix tussen de praktijk (lesgeven op de basisschool) en de theorie. De theorie en de praktijk zijn goed op elkaar afgestemd. De praktijk staat in de opleiding centraal.

Pabo Groenewoud werkt systematisch aan de verbetering en actualisering van de opleiding. Dit doet zij door studenten, docenten, lerarenopleiders op stagescholen, het werkveld en onderzoekers bij de opleiding te betrekken.

Een hecht docententeam heeft in de afgelopen periode met veel inzet op een deskundige wijze het curriculum vernieuwd en aangepast aan de veranderende omgeving van de basisschool. Het programma is zodanig ingericht dat het eindniveau gerealiseerd kan worden. Er is een uitdagend programma ontwikkeld, dat studenten zeer waarderen. Het programma is nog in ontwikkeling. Tijdens de ontwikkeltrajecten evalueert de opleiding zorgvuldig of de resultaten voldoen aan de verwachtingen.

Het panel verwacht dat de opleiding in de nieuwbouw (september 2014) haar ambities verder kan uitbouwen: onderwijs dat bij de tijd is, gebruik maken van een moderne digitale leeromgeving, een studielandschap dat veel mogelijkheden biedt aan studenten en docenten.

Samenwerking met de lerarenopleiding voortgezet onderwijs en het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren biedt mogelijkheden om verder te werken aan de ontwikkeling van onderwijs en onderzoek.

De opleiding (voltijd en deeltijd) ontvangt voor de standaard Onderwijsleeromgeving het oordeel **goed**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan de kwaliteit van toetsen en beoordelen van de eindkwalificaties. Er is een duidelijke relatie tussen de toetsen, de eindkwalificaties, de gebruikte criteria en het eindniveau van de opleiding (bachelorniveau). De kennisgebieden die voor het basisonderwijs van belang zijn komen in het onderwijs goed naar voren en worden getoetst. De opleiding heeft een systeem ontwikkeld om de kwaliteit van toetsen te bewaken. De opleiding onderneemt de juiste acties om de kwaliteit van toetsen en beoordelen te bewaken en te verbeteren. Zij bevordert daarmee dat de beoordeling op een zo eenduidig mogelijke manier gebeurt.

In de afgelopen jaren heeft de opleiding gewerkt aan de verhoging van het niveau van de opleiding. Met name in het praktijkonderzoek dat studenten als onderdeel van hun afstudeerwerk uitvoeren, moeten studenten tonen dat ze een onderzoekende houding hebben ontwikkeld. De opleiding bevindt zich in een fase waarin de resultaten van het nieuwe curriculum zichtbaar worden. In dit nieuwe curriculum zijn de criteria voor het niveau aangescherpt (de lat is hoger gelegd). Het panel is positief over de resultaten die de opleiding tot nu toe heeft geboekt. Het eindniveau van de opleiding is in het afgelopen jaar toegenomen. Dit resultaat is naar het oordeel van het panel nog te pril om het oordeel goed te geven.

De opleiding (voltijd en deeltijd) ontvangt voor de standaard Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	9
2	Beoordeling	13
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	15
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	27
3	Eindoordeel over de opleiding	33
4	Aanbevelingen	35
5	Bijlagen	37
	Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding	39
	Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma	41
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	43
	Bijlage 4: Bezoekprogramma	49
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	51
	Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	53
	Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid	55

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. <i>Naam opleiding in CROHO</i>	Opleiding tot leraar basisonderwijs
2. <i>Registratienummer opleiding in CROHO</i>	34808
3. <i>Oriëntatie en niveau</i>	hbo; bachelor
4. <i>Aantal studiepunten</i>	240 EC
5. <i>Afstudeerrichtingen</i>	Jonge kind Oudere kind Academische lerarenopleiding Primair Onderwijs (ALPO)
6. <i>Variant(en)</i>	Voltijd en deeltijd
7. <i>Locatie(s)</i>	Nijmegen
8. <i>Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO</i>	Vorige visitatie: 14 en 15 mei 2008 Besluit NVAO: 28 juli 2009
9. <i>Code of conduct</i>	Getekend

Administratieve gegevens van de instelling

10. <i>Naam instelling</i>	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)
11. <i>Status instelling</i>	Bekostigd
12. <i>Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg</i>	Positief

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

1. Uitval eerste jaar						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs NIJMEGEN						
Voltijd	42,9%	30,3%	31,8%	32,2%	33,9%	33,3%
Deeltijd	40,0%	38,5%	53,8%	61,5%	66,7%	71,4%
2. uitval bachelor						
	2007	2008	2009			
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs NIJMEGEN						
Voltijd	23,2%	27,9%	26,3%			
Deeltijd	44,4%	62,5%	50,0%			
3. Rendement						
	2006	2007	2008			
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs NIJMEGEN						
Voltijd	62,2%	67,2%	66,7%			
Deeltijd	61,5%	44,4%	37,5%			
4. Contacttijd						
Jaar	1	2	3	4		
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs NIJMEGEN						
Voltijd	11,5	11,6	7,3	5		
Deeltijd	7,1	6,7	4,6	3		
NB: in jaar 3 volgen de studenten een minor van 30 ec waarvan de contacturen niet in dit schema staan, omdat ze per minor verschillen.						

Definitie contacttijd bij bovengenoemde gegevens:

Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacturen, voor ieder jaar van de opleiding.

Een contactuur is een onderwijsuur waarbij een docent fysiek aanwezig is. Een docent is een persoon die onderwijs verzorgt in dienst van de onderwijsinstelling (inclusief studentassistenten en tutoren).

Onder contacttijd vallen onder meer hoor- en werkcolleges, studiebegeleiding, stagebegeleiding, tentamens en examens, en ook studieloopbaanbegeleiding, voor zover de instelling die voor alle studenten heeft geprogrammeerd. Bij de berekening van contacturen per week wordt het totaal aantal klokuren dat per jaar wordt geprogrammeerd door een opleiding gebruikt als grondslag, uitgaande van het aantal weken per jaar (bijvoorbeeld 42 weken) dat de opleiding besteedt aan onderwijsactiviteiten. Tijd voor zelfstudie, stages/werkplekleren en (onbegeleide) tijd voor afstudeeronderzoek en scriptie behoort niet tot de contacttijd.

Opleidingsniveau docenten	totaal 72 docenten ¹
Percentage bachelorgraad	30 van de 72 docenten: 41,67%
Percentage mastergraad	40 van de 72 docenten: 55,56%
Percentage gepromoveerd	2 van de 72 docenten: 2,78%
overig	8 docenten volgen momenteel een Master-opleiding en 1 docent volgt een promotietraject.

¹ Peildatum 1 maart 2014

Schets van de opleiding

Het instituut HAN Pabo maakt samen met het instituut voor Leren en School (ILS) en het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren deel uit van de Faculteit Educatie van de HAN. Opleidingsdocenten van het Instituut HAN Pabo, externe stagebegeleiders en werkveldassessoren leiden studenten op binnen het instituut en in de beroepspraktijk.

De HAN Pabo is een instituut met twee locaties (Pabo Arnhem en Pabo Groenewoud te Nijmegen) met vooralsnog twee verschillende curricula. Pabo Groenewoud heeft twee opleidingsvarianten: de voltijd en de deeltijd. Beide varianten hebben de afstudeerrichtingen 'Jonge kind' en 'Oudere kind'.

Naast de vierjarige voltijd en de daarvan afgeleide deeltijdvariant op beide locaties, is in samenwerking met de Radboud Universiteit te Nijmegen voor studenten met een vwo-achtergrond een Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs (ALPO) ontwikkeld (gestart in september 2009). Met de afstudeerrichting ALPO draagt de opleiding bij aan de wens van de overheid om meer academici voor de klas te krijgen. De ALPO-studenten volgen, gecombineerd met hun lerarenopleiding aan de Pabo, een academische opleiding Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (PWO) aan de Radboud Universiteit. In vier jaar kunnen de studenten twee bachelors afronden en doorstromen naar de Radboud Universiteit voor het behalen van een Master. De ALPO is een afstudeerrichting van de voltijdvariant van Pabo Groenewoud.

De opleiding van Pabo Groenewoud kent een hoofdindeling in twee fasen: de propedeuse en de postpropedeutische fase. Deze laatste fase is vervolgens onderverdeeld in de kernfase (jaar 2 en jaar 3) en de afstudeerfase (vierde jaar). In de propedeuse oriënteren studenten zich op het beroep, verwerven kennis en geven les aan jonge en oudere kinderen in diverse vakgebieden. In de kernfase gaat het om verdiepen van kennis en om onderzoekend leren. In deze fase leren studenten hun denken en handelen planmatig af te stemmen op onderwijsbehoeften van leerlingen. Ook volgen zij in deze fase een minor. De inhoud van een minor zijn verbredend (bijvoorbeeld bewegingsonderwijs) of verdiepend (bijvoorbeeld Special Educational Needs). In de afstudeerfase functioneert de student vrijwel zelfstandig als beginnend professional.

Ontwikkelingen

Pabo Groenewoud en Pabo Arnhem werken aan verdergaande samenwerking. Op dit moment is er sprake van een gezamenlijke stageorganisatie en de postinitiële activiteiten zijn gebundeld in de Pabo-academie. In 2013 zijn beide opleidingen gestart met het ontwikkelen van een gemeenschappelijk curriculum voor de HAN Pabo. De gefaseerde invoering van het nieuwe programma start in september 2014 met de invoering van een eenvormige afstudeerfase voor beide locaties. In 2015 zal op beide locaties hetzelfde propedeuseprogramma worden uitgevoerd.

2 Beoordeling

Het visitatierapport beschrijft per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3, de aanbevelingen in hoofdstuk 4.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De opleiding heeft de beoogde eindkwalificaties afgeleid van de startkwalificaties van een beginnende leraar zoals vastgelegd door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (De SBL-competenties). De bekwaamheidseisen voor de leraar basisonderwijs zijn geordend naar zeven competenties, gebaseerd op het landelijke profiel van een startbekwame leraar. Deze zijn tot stand gekomen onder regie van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in samenwerking met leraren en andere belanghebbenden in het werkveld waarbij internationale afstemming heeft plaatsgevonden².

De zeven SBL-competenties zijn:

1. Inter-persoonlijk competent
2. Pedagogisch competent
3. Vakinhoudelijk en didactisch competent
4. Organisatorisch competent
5. Competent in het samenwerken met collega's
6. Competent in het samenwerken met de omgeving
7. Competent in reflectie en ontwikkeling

In het document '*Drie niveaus van denken en werken, drie bekwaamheidsniveaus in het onderwijs van Pabo Groenewoud Nijmegen (2013-2014)*' heeft de opleiding deze competenties nader uitgewerkt in indicatoren. Daarin zijn drie bekwaamheidsniveaus te onderscheiden: opleidingsbekwaam (einde propedeuse), afstudeerbekwaam (einde van de kernfase) en startbekwaam (einde van de afstudeerfase). De internationale standaard voor het bachelorniveau (Dublin-descriptoren) is verwerkt in deze indicatoren. Het document is, aldus het panel, een goede operationalisering van de SBL-competenties en de Dublin-descriptoren. De opleiding toont in dit document op een overtuigende wijze aan dat het bachelorniveau is verwerkt in de opleidingscompetenties. Zo heeft zij onder andere samen met het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren criteria ontwikkeld waaraan praktijkonderzoek moet voldoen.

² De bekwaamheidseisen voor leraren zijn vastgelegd in de Wet op de beroepen in het onderwijs (Wet BIO) en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel (2006, staatsblad 460).

De drie bekwaamheidsniveaus stellen de opleiding in staat om aan het eind van elke fase de vorderingen van de student te meten.

Pabo Groenewoud heeft een missie en visie geformuleerd (*Visie op leren en opleiden 2012-2016, Pabo Groenewoud Nijmegen*). Hierin beschrijft de opleiding welke ontwikkelingen (politieke, maatschappelijke en onderwijskundige) invloed hebben op het beroep van leraar en wat dit betekent voor de inrichting en inhoud van het curriculum van de Pabo en het gedrag van opleiders en studenten. De missie beschrijft de eigen identiteit van de opleiding en geeft kleur aan de SBL-competenties. De opleiding gaat uit van vijf kernwaarden:

- Het is de persoon die ertoe doet: persoons- en beroepsvorming gaan hand in hand;
- Leren doe je zelf en samen: een professionele leergemeenschap;
- Ruimte om te creëren: 'uitdagingen aangaan' en 'jezelf laten zien' worden gestimuleerd;
- Diepgang en kwaliteit: echt iets leren vraagt om intensieve leerervaringen, inhoudelijke diepgang en verbondenheid;
- Betrokkenheid op de samenleving: regionaal, nationaal en internationaal.

De opleiding heeft de SBL-competenties, de Dublin-descriptoren en haar missie samengebracht in een holistisch beeld van een leraar. Een beschrijving van wat een leraar in opleiding op een bepaald niveau moet kunnen laten zien op het gebied van waarnemen, denken en doen. Dit (beroeps)beeld is beschreven in de vorm van een fictieve student Gijs, die uiteindelijk als startbekwaam leraar de opleiding verlaat. Dit beeld maakt de abstract geformuleerde competenties voor studenten inzichtelijk en tastbaar.

De opleiding besteedt veel aandacht aan internationalisering (*Beleidsplan 'internationaal verbinden' 2013-2016*). In het curriculum komt dit herkenbaar aan bod: Engelse taalvaardigheid, wereldburgerschap, interculturele vaardigheden en onderzoek in internationale context. Pabo Groenewoud biedt de mogelijkheid om deel te nemen aan studiereizen naar onder andere Marokko en Turkije en stage en studeren in het buitenland. De opleiding heeft deze activiteiten goed ingebed in het curriculum en er is een goed werkende (begeleidings)structuur voor opgezet.

De opleiding betreft het regionale werkveld bij het actualiseren van de eindkwalificaties. Zij heeft de eindkwalificaties besproken met de Veldadviesraad (VAR), enkele afzonderlijke besturen van scholen en de Veldresonansgroep (VRG). Het werkveld is ook betrokken geweest bij de ontwikkeling van de niveaubeschrijvingen van de eindkwalificaties en de professionele standaard (Dublin-descriptoren). Een werkveldvertegenwoordiger met wie het panel sprak, is positief over de inbreng die het werkveld heeft op de inhoud en het niveau van de opleiding.

Overwegingen en conclusie

De opleiding geeft met de gedegen uitwerking van de eindkwalificaties een eigentijdse en eigen invulling aan het beroep van leraar basisonderwijs. Het werkveld is daarbij actief betrokken. De ontwikkelingen in de samenleving stellen nieuwe en hogere eisen aan de leraar met betrekking tot omgaan met diversiteit en verschillen in leerstijlen, onderzoekende houding, kwaliteitszorg, werken in multidisciplinaire teams, gebruik van nieuwe media en contacten met ouders en verzorgers. Deze ontwikkelingen komen goed tot uiting in de eindkwalificaties zoals die zijn uitgewerkt in de beleidsdocumenten. De eindkwalificaties sluiten goed aan bij de eisen die de beroepspraktijk stelt. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor de voltijd- en deeltijdvariant.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Relatie eindkwalificaties en inhoud van het programma

De opleiding toont in het document *'Landelijke kennisbases in het curriculum van Pabo Groenewoud Nijmegen'* op overtuigende wijze de relatie aan tussen de beoogde eindkwalificaties en de inhoud van het programma. De eindkwalificaties komen terug in de drie fasen van de opleiding: de propedeutische fase (niveau 1), de kernfase (niveau 2) en de afstudeerfase (niveau 3) (zie ook Schets van de opleiding).

De beroepspraktijk heeft een centrale rol in het onderwijs. Onderwijseenheden zijn daarom ontwikkeld rond beroepstaken³. De student kan beroepstaken uitvoeren door meerdere competenties in onderlinge samenhang in te zetten. De beroepstaken worden gedurende de loop van de opleiding complexer. Een voorbeeld is de beroepstaak 'verdiepen in het vakgebied taal' (propedeuse niveau 1). De beroepstaak 'Taal: denken en werken vanuit leerlijnen' is op niveau 2 en de beroepstaak 'Lesgeven aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften' is op niveau 3 (zie voor het programma van de voltijd- en deeltijdvariant en de studierichting ALPO bijlage 2)

De verschillende beroepstaken zijn op elkaar afgestemd. Dat wil zeggen dat de inhoud van de onderwijseenheden binnen en tussen de verschillende beroepstaken is afgestemd op de eindkwalificaties. Ook de onderwijsvormen en toetsing van de beroepstaken zijn gerelateerd aan de eindkwalificaties. Dit geheel van afstemming wordt door de opleiding 'alignment' van het curriculum genoemd. In bijlagen bij de kritische reflectie toont de opleiding dit aan. De zeven SBL-competentiegebieden en de landelijke kennisbases komen terug in het geheel van de beroepstaken.

³ Beroepstaken zijn taken zoals deze in al hun complexiteit door de leraar in de praktijk worden uitgevoerd.

In de onderwijs- en examenregeling (OER) en de 'beroepstaakwijzers' is elke beroepstaak uitgewerkt in lesinhoud, verplichte literatuur, aanbevolen literatuur en de toetsing.

Kennis en kunde

De kennisbases voor de opleiding bevatten de domeinen Rekenen/Wiskunde, Nederlands, Oriëntatie op jezelf en de wereld, Kunstzinnige Oriëntatie, Bewegingsonderwijs, Engelse taal en Handschrift. De vakdidactische kennisbases en vakdidactische leerlijnen zijn voor een zeer groot deel geïntegreerd in de beroepstaken. De opleiding toont dit aan in een bijlage bij de kritische reflectie. Vanaf september 2014 zal de volledige generieke kennisbasis in het curriculum zijn opgenomen (document 'Landelijke kennisbases in het curriculum van Pabo Groenewoud Nijmegen'). De verplichte literatuur is afgestemd op de kennisbases. Elk jaar actualiseren de leergebiedvoorzitters de literatuur- en bronnenlijsten. De opleiding wil het gebruik van de Engelse taal in het curriculum versterken. Vanaf het eerste jaar komen studenten in aanraking met Engelstalige, internationale informatiebronnen (start in 2014). Het panel stelt vast dat de opleiding goede en actuele literatuur gebruikt. De opleiding hecht eraan dat studenten hun praktijk in voldoende mate theoretisch onderbouwen en daarbij kwalitatief goede bronnen gebruiken. Dit is terug te vinden in de toename van de kwaliteit van afstudeerwerkstukken (zie standaard 3). Er wordt, met name in het derde en vierde studiejaar, gewerkt met verplichte literatuur over onderzoek in het onderwijs. Daarnaast is er literatuur over onderzoek aanwezig in het studiecentrum en kunnen studenten gebruik maken van andere HAN-studiecentra. Deze laatste informatiebronnen kunnen nog nadrukkelijker onder de aandacht gebracht worden van studenten.

De opleiding besteedt veel tijd en aandacht aan de praktijk. Dat is, aldus het panel, een sterk punt van de opleiding. In de stage oefenen studenten vaardigheden, passen theorieën toe en leren hun sterke kanten en nog te ontwikkelen competenties kennen. De opleiding werkt met een lintmodel voor de stage. De studenten zijn ten minste drie en soms vier perioden per jaar op stage. Gemiddeld zijn de voltijdstudenten twee dagen per week op hun stageschool. Daarnaast lopen voltijdstudenten in de propedeuse en kernfase twee keer een week stage per jaar. Deeltijdstudenten en ALPO-studenten lopen één dag per week stage. In de afstudeerfase lopen alle studenten twee tot drie dagen in de week stage. De minor kent ook een praktijkdeel dat met een stage ingevuld kan worden. Dit praktijkdeel is gerelateerd aan de inhoud van de minor.

De stageopdrachten en het onderwijs zijn op elkaar afgestemd. Beroepstaakopdrachten voert de student vaak in de stage uit. De student oefent dan didactische, communicatieve en organisatorische vaardigheden. Studenten zijn positief over de relatie tussen onderwijs (theorie) en praktijk. Ook oefent de student op de stage onderzoeksvaardigheden. In de opleiding krijgt hij dit aangereikt in de leerlijn 'onderzoekende houding en onderzoeksvaardigheden'. Onderzoek heeft vanaf cohort 2010 meer aandacht gekregen in het curriculum van de voltijd- en deeltijdvariant. Studenten van de afstudeerrichting ALPO krijgen op de Radboud Universiteit les in het opzetten van empirisch onderzoek en voeren onderzoek uit. Zij volgen ook de scholing in praktijkgericht onderzoek op de Pabo.

De opleiding biedt de volgende minoren aan: internationalisering, identiteitsontwikkeling en inzicht in de multireligieuze samenleving, onderwijskundig leiderschap, special educational needs, bewegingsonderwijs, wetenschap en techniek en talentontwikkeling, kunst- en cultuureducatie, werken in het VMBO en traditioneel vernieuwingsonderwijs. De laatste minor biedt studenten de mogelijkheid het Jenaplancertificaat of het Daltoncertificaat te behalen. Ook kunnen ze voor een specifieke levensbeschouwelijke verdieping kiezen die leidt tot een akte of verklaring voor 'godsdienst-levensbeschouwing' voor het katholiek onderwijs, protestants-christelijk onderwijs, humanistisch vormingsonderwijs, islam, openbaar onderwijs of voor geestelijke stromingen.

Naast de vakinhoudelijke en vakdidactische leerlijnen kent de opleiding de leerlijnen:

- Professioneel werkconcept (PWC);
- Onderzoekende houding en onderzoeksvaardigheden (OHV);
- Reflectie en ontwikkeling
- Professioneel schrijven

Deze leerlijnen zijn geïntegreerd in beroepstaken, starten in de propedeuse en lopen door tot en met de afstudeerfase. In de afstudeerfase zijn de eerste twee leerlijnen, uitgewerkt als een afzonderlijke beroepstaak (zie standaard 3).

Wereldburgerschap en internationale oriëntatie zijn expliciet verwerkt in verschillende beroepstaken. Een voorbeeld hiervan is beroepstaak 'wereldwijs bewegen' waarbij de student zijn blik op de wereld verruimt en nadenkt over de invloed van de samenleving op het onderwijs. De opleiding stimuleert deelname aan buitenlandse studiereizen en buitenlandstages. Per jaar is een kwart van de kernfasestudenten voor hun studie in het buitenland. Ook ontvangt de opleiding studenten uit het buitenland. Docenten van Pabo Groenewoud participeren in de ontwikkeling en uitvoering van een Europees curriculum voor lerarenopleidingen (European Primary Teacher Education, EPTÉ). Deelnemende studenten van alle aangesloten Europese instituten volgen tijdens hun minor een half jaar onderwijs aan een van die opleidingsinstituten. Pabo Groenewoud heeft dit project geïnitieerd en de docenten verzorgen onderwijs in het gastland. Het panel beoordeelt deze activiteiten zeer positief. Het programma kent een goede balans tussen kennis en kunde.

Uit de NSE-resultaten blijkt dat 83 procent van de voltijdstudenten tevreden is over de inhoud van de opleiding. Bij de deeltijdstudenten ligt dat percentage op ruim driekwart (77,8 procent).

Vormgeving van het programma

Didactisch concept en werkvormen

In *Visie op leren en opleiden Pabo Groenewoud 2010-2014* heeft de opleiding de uitgangspunten voor het onderwijs uitgewerkt. Deze zijn: beroepsgericht, 'alignment'⁴, 'samen opleiden' (Pabo en werkveld), goede begeleiding en 'samen leren', 'groeien als mens' en keuzevrijheid voor studenten (zo veel mogelijk aansluiten bij de eigen interesses en vragen van de student).

⁴ Eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, literatuur en toetsen in een beroepstaak zijn op elkaar afgestemd.

De opleiding gebruikt werkvormen die aansluiten bij de visie van de opleiding op leren en opleiden. Werkvormen zijn: praktijkleren in de stage, simulatieschool⁵, hoorcolleges (klassikaal of in een grotere groep), werkgroepbijeenkomsten, leergroepbijeenkomsten (studenten gaan onder leiding van een docent aan de slag met een inhoudelijk thema), begeleidingsbijeenkomsten met de studieloopbaanbegeleider en zelfstudie. De beroepstaken kennen, afhankelijk van de leerdoelen, een variatie aan werkvormen zoals simulaties, themaweken en onderzoeksopdrachten. In de beroepstaakwijzers staan de gebruikte werkvormen beschreven. Het panel stelt vast dat de opleiding een goede mix van werkvormen gebruikt. Via verschillende wegen en werkwijzen vergaren studenten kennis, doen praktijkervaring op, trainen didactische vaardigheden en leren onderzoek te doen. Studenten zijn hierover positief. Vooral de werkwijze simulatieschool krijgt veel waardering van studenten. De relatie met de praktijk en vooral het thema schoolontwikkeling komt hierin sterk naar voren.

Begeleiding van studenten

Vakdocenten, stagebegeleiders, studieloopbaanbegeleiders (SLB'er) en onderzoeksbegeleiders begeleiden studenten bij het leren onderwijzen. Elke rol is beschreven en vaak vervult een docent meer rollen. Zo is een vakdocent ook altijd stagedocent, SLB'er of onderzoeksbegeleider. De SLB'er begeleidt een groep van 15 studenten. Het programma van de studieloopbaanbegeleiding is uitgewerkt in het handboek *Studieloopbaanbegeleiding*. Het uitgangspunt bij de begeleiding is dat studenten primair zelf verantwoordelijk zijn voor hun studievoortgang. De SLB'er heeft hierbij een ondersteunende rol. Interventies kunnen variëren van stimuleren en coachen tot prikkelen en confronteren. Studenten die problemen ondervinden tijdens hun studie die reguliere SLB-begeleiding te boven gaan, kunnen in gesprek gaan met de senior studieloopbaanbegeleider of een decaan.

De stagebegeleider en mentor begeleiden de student op de werkplek of stage. De mentor (leraar van de stageklas) is verantwoordelijk voor de dagelijkse begeleiding in de stage. De stagebegeleider van de Pabo zorgt voor de verbinding tussen de stageschool en de opleiding, en is verantwoordelijk voor de tussen- en eindbeoordeling van de stage. De stagebegeleider bezoekt de student ten minste drie keer per stageperiode. Met een aantal schoolbesturen⁶ is een hechte samenwerking ontstaan (partnerscholen). Een 'opleider in de school' heeft zowel een dienstverband bij de partnerschool als bij de Pabo en begeleidt de studenten vanuit de Pabo. Gemiddeld worden 150 studenten per jaar op deze wijze gezamenlijk opgeleid door Pabo Groenewoud en de partnerscholen.

⁵ In de 'simulatie school' vormen studenten gedurende een week een schoolteam. Ze krijgen de opdracht een onderbouwd verbeterplan op te stellen naar aanleiding van het inspectierapport van 'hun' school. Hun school is een 'zeer zwakke school'. Ze leggen verantwoording af over de voortgang aan hun bestuur. Dit bestuur bestaat uit drie 'gasten' die in het dagelijks leven bestuurder zijn van een partnerschool. De teams krijgen bezoek van een (echte) inspecteur p.o. en krijgen voortdurend te maken met incidenten waarop ze adequaat moeten reageren. De 'gasten' beoordelen het werk en het optreden van de teams. Zij beoordelen ook het verbeterplan..

⁶ Dit zijn 7 schoolbesturen met 23 scholen.

Uit studentenevaluaties (januari 2014) blijkt dat studenten overwegend positief zijn over de begeleiding en SLB. Studenten met wie het panel sprak zijn zowel positief als negatief over de begeleiding. Een deel van de studenten meldt dat zij altijd terecht kunnen bij docenten en dat deze serieus ingaan op hun vragen. Studenten die het panel sprak in het spreekuur, meldden dat zij vertraging oplopen door de aangescherpte beoordelingscriteria en onduidelijke communicatie tijdens de begeleiding en de beoordeling van afstudeeropdrachten. Ook het strikt vasthouden aan deadlines veroorzaakt volgens deze studenten onnodige vertraging. In de gesprekken met docenten, studenten en management heeft het panel deze signalen besproken. Voor het panel is duidelijk geworden dat het management van de opleiding op de hoogte is van de ontevredenheid onder (een deel van de) studenten over de begeleiding bij het afstuderen. Vanuit de formele kanalen (opleidingscommissie, examencommissie) heeft het management geen signalen ontvangen om bovenop de reeds genomen maatregelen extra maatregelen te nemen. Zo zijn er al informatiebijeenkomsten ingelast, is er gezorgd voor extra begeleiding en instructie en is de planning van de hoorcolleges aangepast aan de behoefte van de studenten. De afstudeerfase 2013-2014 is zo goed als mogelijk ingericht en afgestemd op het nieuwe afstuderen en beoordelen. Er is, aldus het management, rekening gehouden met het feit dat vernieuwen onzekerheid met zich brengt (zowel bij docenten als studenten). Een deel⁷ van de studenten is desondanks niet tevreden en vindt dat er niet naar hen geluisterd wordt. Vandaar dat zij gebruik maakten van het spreekuur tijdens de visitatie. Het panel stelt vast dat deze studenten in de organisatie niet de juiste wegen hebben gevonden om hun vragen verder bespreekbaar te maken. Zij zijn vastgelopen in een proces van doorverwijzen naar anderen. Het panel heeft ze geadviseerd snel contact te zoeken met de instituutdirectie en de zaken die met het panel besproken zijn ook te bespreken met de instituutdirectie. Inmiddels hebben verschillende gesprekken plaatsgevonden waarin de ontevredenheid is geïnventariseerd. Om ervoor te zorgen dat studenten geen vertraging oplopen, zijn er een aantal extra beoordelingsmomenten afgesproken. Voor het komende cohort studenten is het afstuderen organisatorisch vereenvoudigd. Tevens heeft de opleiding zich voorgenomen de communicatie over de reguliere inspraakkanalen te verbeteren, zodat zij eerder en beter geïnformeerd wordt over ontevredenheid onder de studenten.

Kwaliteit van het personeel

Het panel heeft op basis van de cv's van de docenten en de gesprekken met docenten een goede indruk van de kwaliteit van de docenten. Docenten denken vakoverstijgend en anticiperen op nieuwe eisen en veranderingen in de maatschappij en op scholen. Zij combineren deskundigheid op hun vakgebied met kennis van de beroepspraktijk. Studenten geven aan dat docenten in ruime mate aandacht besteden aan de vakdidactiek. Maar zij zien ook dat docenten het principe 'teach as you preach' verschillend toepassen. Als voorbeeld werd genoemd het gebruik maken van gevarieerde werkvormen.

⁷ De vertraging vindt voornamelijk binnen een cohort plaats. Dit is het cohort dat de voorhoede vormt in het vernieuwingsproces en als eerste te maken krijgt met de aangescherpte afstudeercriteria (overgangperiode). De cohorten hierna zijn tevreden tot zeer tevreden.

HAN Pabo verwacht van opleidingsdocenten dat zij zich niet alleen ontwikkelen als vakspecialist, maar ook als praktijkgericht onderzoeker, toetsdeskundige en begeleider (begeleidingsvaardigheden). Daarnaast moeten zij de ontwikkelingen in de beroepspraktijk volgen en vertalen naar het onderwijsprogramma. Anderzijds moeten zij vanuit hun eigen expertise een bijdrage leveren aan schoolontwikkeling (samenwerking tussen basisscholen en HAN-Pabo). Deze doelstellingen sluiten, aldus het panel, goed aan bij de ambitie van de opleiding om opleiden, werkveld en onderzoek meer met elkaar te verbinden. Bij werving van personeel houdt de opleiding rekening met deze doelstellingen. Ook scholingsactiviteiten van het personeel zijn afgestemd op deze doelen. Zo is de afgelopen twee jaar geïnvesteerd in vakspecifieke nascholing, toetsdeskundigheid en scholing in onderzoeksvaardigheden (masteropleidingen, promotietrajecten) en het begeleiden van onderzoek. Gebruik van ICT-toepassingen krijgt een steeds grotere plaats in het onderwijs ('Leren in de 21e eeuw' en ontwikkelen van '21st century skills in het onderwijs'). Het professionaliseringsbeleid is beschreven in het document 'Realisatie professionalisering Pabo Groenewoud Nijmegen 2012-2013'.

Voor specifieke taken en rollen van docenten zijn bekwaamheidseisen geformuleerd. Zo stelt de examencommissie examinatoren aan op basis van bekwaamheidscriteria (onder andere toetsdeskundigheid) en alleen docenten die geschoold zijn in het doen van onderzoek mogen afstudeeronderzoek begeleiden.

De stage is een belangrijke component van het opleidingsprogramma. De opleiding stelt daarom speciale eisen aan deze begeleiders (zowel externe begeleiders als begeleiders van de opleiding). De begeleider moet vaardig zijn in praktijkbegeleiding en beoordeling van de beroepspraktijk. Stagebegeleiders nemen deel aan vier praktijkbijeenkomsten per jaar. Thema's zijn geweest; 'beoordelen in de stage', 'werken met beroepstaken' en 'onderzoek doen in de afstudeerfase'.

Een ruime meerderheid van de docenten heeft zelf ervaring in het basisonderwijs en/of houdt voeling met de praktijk door middel van stagebegeleiding, het verzorgen van nascholing of het doen van onderzoek in de praktijk. Tweederde van het docententeam beschikt over relevante praktijkervaring en 85 procent heeft direct contact met het beroepenveld (via stagebegeleiding of onderzoek). De opleiding wil deze percentages nog verhogen. De ambitie van de HAN om een University of Applied Science te zijn, houdt in dat er eisen gesteld worden aan het personeel (algemeen beleid). De HAN Pabo heeft de ambitie dat 67 procent van de docenten aan het eind van 2016 een masteropleiding heeft (per 1 mei 2014 is dat 53 procent) en dat 6 procent bovendien zal zijn gepromoveerd.

De speerpunten voor de professionalisering in de komende periode zijn:

- Begeleiden en beoordelen van praktijkgericht onderzoek;
- Kwaliteit van toetsen en beoordelen;
- Internationale oriëntatie;
- Leren en lesgeven met ICT;

- Professionele leergemeenschap. Zo wil de opleiding de uitkomsten van evaluaties meer gezamenlijk bespreken: naast de vraag wat een individu ervan kan leren komt ook meer naar voren wat het team ervan kan leren (kennisdeling onderling). Daartoe worden docentevaluaties ook gezamenlijk in de secties besproken. Ditzelfde geldt voor de SLB-teams.

De studenttevredenheid over docenten is zeer hoog. De inhoudelijke expertise, didactische kwaliteiten, begeleiding, feedback, kennis van de beroepspraktijk en begeleiding op de stageplek scoren tussen de 82 en 90 procent. Ook in interne evaluaties waarderen de studenten de deskundigheid van de docenten hoog. Alumni zijn tevreden over de docenten maar geven een minder hoge score dan de huidige studenten.

Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleiding verhuist in juli 2014 van de Groenewoudseweg naar een nieuwbouwlocatie aan de Kapittelweg te Nijmegen. In de nieuwbouw zijn 18 leslokalen voor de Pabo ingericht, waaronder specifieke vaklokalen voor Handvaardigheid, Bewegingsonderwijs, Pedagogiek en onderwijskunde voor het Jonge Kind, Rekenen, Drama, Muziek en Logopedie. Daarnaast zijn er gemeenschappelijke onderzoeksruimtes, een studiecetrum en een collegezaal. Het studiecetrum vormt het hart van het gebouw en is door de week geopend van acht uur 's ochtends tot tien uur 's avonds. In het studiecetrum zijn werkplekken ingericht om zelfstandig of in groepen te werken en kunnen studenten lesmethoden raadplegen en gebruik maken van een grote database van boeken, tijdschriften en internationale en wetenschappelijke bronnen. In het voortraject van de nieuwbouw heeft een bouwcommissie van Pabo Groenewoud veel inspraak gehad en zijn alle medewerkers regelmatig geïnformeerd over het ontwerp van het gebouw. Het panel heeft deze nieuwe opleidingsspecifieke voorzieningen gezien en is onder de indruk van de kwaliteit ervan. De visie op leren en het beroep leerkracht is vertaald in een daarbij passende leeromgeving.

De digitale leeromgeving kent twee toepassingen: Scholar-Leren is toegankelijk voor studenten en medewerkers en Scholar-Werken alleen voor medewerkers.

Voor studenten zijn alle opleidingsrelevante documenten beschikbaar. De medewerkers gebruiken Scholar-Werken voor informatie-uitwisseling en archivering. Daarnaast kent de HAN een intranetomgeving: Insite HAN. Via Insite is informatie beschikbaar over roosters, studieresultaten en biedt toegang tot de e-mail en hun eigen portfolio (daarin plaatst de student beroepsproducten en verslagen van opdrachten). Docenten en beoordelaars hebben toegang tot dit digitaal portfolio. Studenten ontvangen één keer per periode een journal met actuele informatie over de opleidingsfase waarin zij zich bevinden.

De tevredenheid van studenten over de faciliteiten (Groenewoud) is in de afgelopen twee jaar afgenomen. Het oordeel over de beschikbaarheid en de geschiktheid van werkplekken is met 20 procent gedaald. Ook de tevredenheid over ICT-faciliteiten en over de mediatheek is gedaald (ca 11 procent). Het panel begrijpt dat er met het oog op de nieuwbouw geen grote investeringen meer gedaan zijn in de fysieke leeromgeving. De studenten zijn tevreden over de informatievoorziening: ruim 70 procent in 2012 en 2013.

Het panel verwacht dat de opleiding in de nieuwbouw haar ambities verder kan uitbouwen: onderwijs dat bij de tijd is, gebruik maken van een moderne digitale leeromgeving, een studielandschap dat veel mogelijkheden biedt aan studenten en docenten. Verder is de Pabo nu onder een dak gebracht met de lerarenopleiding voortgezet onderwijs en het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren. Dit biedt nieuwe mogelijkheden om verder samen te werken aan de ontwikkeling van onderwijs en onderzoek.

Borgen van de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving

De opleiding bewaakt de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving via evaluaties, gestructureerde gesprekken met belanghebbenden en door signalen van studenten, docenten en het werkveld intern te bespreken (soms ook informeel). Zo gebruikt de opleiding uitkomsten van de Interne audit, Benchmarken op Niveau⁸, het Veldadviesraadoverleg (VAR), het Veldresonansgroepoverleg (VRG), de Nationale studentenenquête (NSE), het Alumni-overleg, de HBO-monitor (evaluatie door alumni), docentevaluaties, en het groepsvertegenwoordigersoverleg. Alumni melden dat het alumni-overleg gepland zou moeten worden op een tijdstip waarop zij vrij zijn. Het is nu overdag gepland, waardoor het voor hen niet altijd mogelijk is aanwezig te zijn.

De fasemanager, de coördinator van een opleidingsfase of variant en de beroepstaakteams bewaken in samenspraak de kwaliteit van het onderwijs per onderwijsperiode. Studenten evalueren elke onderwijsperiode in het groepsvertegenwoordigersoverleg. De opleidingscommissie, kamer Nijmegen (bestaande uit drie docenten en drie studenten van Pabo Groenewoud) bespreekt de resultaten daarvan. Ook geeft deze commissie advies over voorgenomen veranderingen in het programma. De hieruit voortkomende verbeterpunten worden door het managementteam gewogen op toepasbaarheid en haalbaarheid. De curriculumcommissie voert de regie over de uitvoering van verbeteracties met betrekking tot inhoud, het niveau en de vorm.

De opleiding werkt nauw samen met het werkveld en professionals uit het werkveld (VAR en VRG). Het werkveld heeft advies gegeven over de actualisering van het beroepsbeeld, de inhoud van de beroepstaken en de bijstelling van de beoordelingscriteria.

Werkveldeskundigen hebben meegewerkt aan de ontwikkeling van de minor 'Special Educational Needs' en de ontwikkeling en uitvoering van de Simulatieschool. Daarnaast evalueert de opleiding de stages met de stagescholen (begeleiden en beoordelen). Deze directe betrokkenheid van het werkveld bij het onderwijs levert informatie op over de kwaliteit van het onderwijs en draagt bij aan het proces van evalueren en verbeteren. Het panel vindt de samenwerking met het werkveld een sterk punt van de opleiding.

Docenten bewaken de kwaliteit van het onderwijsprogramma door mee te werken aan beleidsontwikkeling zoals visiedocumenten, invoering van de landelijke kennisbases en toetsbeleid. Zo biedt het document '*Drie niveaus van denken en werken*', aangevuld met de kennisbases een kader voor het ontwerp van het onderwijs. De curriculumcommissie is gedelegeerd verantwoordelijk voor de inhoud en samenhang van het programma.

⁸ BON: een enquête afgenomen in het werkveld, onder studenten en alumni

Daarnaast zijn studenten in de ontwerpfase betrokken bij de inhoud en vormgeving van beroepstaken. In het gesprek met de opleidingscommissie en curriculumcommissie kwam naar voren dat dit laatste op nadrukkelijk verzoek van studenten is ingevoerd. Het panel beoordeelt dit zeer positief.

De opleiding heeft in de implementatiefase (2010-2014) van het nieuwe curriculum de nieuwe onderwijsperiodes consequent geëvalueerd in samenwerking met het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren. Uit deze evaluaties kwam onder andere naar voren dat het lastig was alle uitvoerende docenten in voldoende mate te betrekken bij de vernieuwing. Bij de invoering van een vernieuwingsproces is het, aldus het panel, veelal lastig om iedereen tegelijkertijd mee te nemen in de juiste of gewenste uitvoering van de vernieuwing en/of eenduidigheid te creëren over de toepassing van nieuwe procedures en beoordelingscriteria. Het panel stelt vast dat de opleiding dit proces zo goed mogelijk heeft geëvalueerd en maatregelen heeft genomen om zaken te verbeteren. Recente evaluaties laten zien dat studenten positief zijn over de opleiding. Dat laat onverlet dat er ook studenten zijn die ontevreden zijn over de resultaten van de vernieuwing en met name in de afstudeerfase (zie verslag van het spreekuur met studenten hierboven). Dit betreft veelal de groep studenten die als eerste te maken kreeg met de vernieuwing van het curriculum. Studenten uit de daaropvolgende cohorten tonen grotere tevredenheid.

Studenten zijn zeer tevreden over de 'betrokkenheid tussen docenten en studenten' en 'de nauwe aansluiting tussen het onderwijs en de praktijk' (NSE 2013). Ook in de eigen onderwijsbeoordelingen van de Pabo waarderen de studenten de kwaliteit van het onderwijsprogramma hoog. Studenten vinden dat zij de verworven kennis en vaardigheden in de stage goed kunnen toepassen.

Alumni, werkgevers en studenten in de afstudeerfase geven aan dat de opleiding adequaat opleidt voor de beroepspraktijk (bron: Onderzoek Benchmark op niveaus). Ook in de 'HBO-Monitor' geven alumni aan dat het opleidingsniveau goed aansluit bij het functieniveau (88 procent). Studenten geven in evaluaties aan dat zij voor het overgrote deel tevreden zijn over het programma.

NVAO focuspunten voor visitatie lerarenopleidingen

De NVAO heeft voor de visitatie van de lerarenopleidingen focuspunten geformuleerd waar de opleidingen en het visitatiepanel specifiek over dienden te rapporteren. Deze focuspunten zijn:

- De kwaliteit van de instromende student;
- De implementatie van de kennisbasis en de kennistoetsing in het curriculum;
- De kwaliteit van de docenten (zowel docenten op de opleiding als docenten op de werkplek) en de kwaliteit van de vakdidacticus in het bijzonder.

Kwaliteit instromende studenten

Pabo Groenewoud bewaakt de kwaliteit van de instromende studenten via verschillende instrumenten:

- voorlichting aan potentiële studenten op open dagen en meeloopdagen met extra aandacht voor de Reken/Wiskunde- en de Taaltoets, en de 'Mens & Wereldtoets' en de bijzondere toelatingseisen die vanaf 2015 gaan gelden;
- aankomende studenten vullen de 'Studiekeuzecheck' in;
- extra Reken- en Taalonderwijs middels het aanbieden van een zomercursus;
- samenwerking met de opleidingen voor onderwijsassistenten van de ROC's in de omgeving (verbeteren aansluiting MBO-HBO). Er zijn afspraken gemaakt over het reken-en taalniveau, scholing docenten en studenten in het mbo op de gebieden Aardrijkskunde, Geschiedenis, en Natuur en Techniek. Met input vanuit het landelijke project 'Aansluiting MBO - HBO'.

De landelijke entreetoetsen gebruikt Pabo Groenewoud echt als entreetoetsen. In het curriculum is daarom geen 'bijspijkerprogramma' opgenomen. Wel biedt de Pabo een drietal bijeenkomsten en een zelfstudiepakket voor Mens en Wereld aan. Verder zijn er bijeenkomsten eigen vaardigheid Taal en Rekenen/Wiskunde voor studenten die na eerste deelname de niveau 1 toetsen niet gehaald hebben.

De opleiding focust niet alleen op het kennisniveau van de instromende studenten. Studievaardigheden en kritisch, onafhankelijk en onderzoekend kunnen denken en werken zijn even belangrijk. De opleiding start daarom in de eerste periode met een college studievaardigheid en vanaf Pabo 1 is er aandacht voor schrijfvaardigheid in de leerlijn Professioneel schrijven.

HAN Pabo besteedt veel aandacht aan de werving van studenten en specifiek aan het werven van jongens. Dat is zichtbaar in de voorlichting gericht op jongens en in het curriculum zijn onderdelen aangepast: reflectieopdrachten en kleinere onderwijseenheden die sneller tot resultaat leiden. Om meer studenten te werven zijn contacten met toeleverende scholen aangehaald en is de communicatieboodschap op de website aangepast. Specifiek aandacht is er voor kandidaten voor de Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs (ALPO).

De implementatie van de kennisbasis en kennistoetsing in het curriculum

De opleiding heeft in september 2013 een check uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn beschreven in het document '*Landelijke kennisbases in het curriculum van Pabo Groenewoud*'. In dit document is aangegeven hoe de ontbrekende onderdelen worden aangepast voor studenten die per september 2014 instromen. De kennisbases zijn voor het overgrote deel opgenomen in het curriculum.

De opleiding heeft de landelijke kennisbases en kennistoetsing in het curriculum ingevoerd via verschillende projecten/activiteiten:

- invoeren van de verplichte entreetoetsen Taal, Wiscat (rekenen/wiskunde) en rekenvaardigheid voor de propedeuse;

- screenen van het onderwijsaanbod op hiaten met betrekking tot de veertien vakken van de landelijke kennisbases;
- invoeren van de entreetoets Mens en Wereld en de eindtoetsen Rekenen/Wiskunde en taal;
- verantwoorden van het onderwijsaanbod en de (deel)toetsen vanuit de landelijke kennisbases;
- facultair project implementatie van de generieke kennisbases. Een van de opbrengsten daarvan is de aanscherping van de eindkwalificaties voor praktijkgericht onderzoek en de uitgangspunten voor de ontwikkeling van een leerlijn binnen de verschillende opleidingen van de faculteit.

De kennisbasestoetsen hebben er mede toe geleid dat het aantal aanmeldingen is gedaald. Studenten die onzeker zijn over hun eigen vaardigheidsniveau kiezen vaker dan voorheen voor een andere studie, of staken de studie binnen of na het eerste jaar. Het huidige cohort derdejaars studenten heeft als eerste cohort de eindtoets taal en rekenen/wiskunde gemaakt. De opleiding heeft de uitkomsten (afname in mei 2013) vergeleken met landelijke resultaten. Studenten van Pabo Groenewoud presteren op de taaltoets ruim beter dan het landelijke gemiddelde (70 procent geslaagd tegen 53 procent landelijk). De studenten met een mbo-achtergrond scoren conform het landelijke gemiddelde (54 procent geslaagd). Na de herkansingen medio 2014 kan pas een volledig beeld van de resultaten worden gegeven.

De kwaliteit van de docenten en de kwaliteit van de vakdidacticus

Het instituut HAN Pabo heeft de volgende speerpunten geformuleerd voor professionalisering: 'kwaliteit van toetsing', 'onderzoeksvaardigheden' en 'leren met ICT'. De HAN werkt op verschillende niveaus aan scholing van docenten en het upgraden van het totale opleidingsniveau. De HAN heeft daartoe een master/promotiefonds ingericht. In het studiejaar 2013-2014 volgen twintig docenten van het instituut HAN Pabo een masteropleiding en zijn er twee promovendi. Opleidingsdocenten beschikken veelal over een eerstegraads of tweedegraads lesbevoegdheid. Er zijn nu vijf docenten bij het VELON geregistreerd als lerarenopleider. De overigen, waaronder de praktijkdocenten, zijn gestimuleerd zich bij het VELON te laten registreren.

Voor de vakinhoudelijke en vakdidactische ontwikkeling zijn de vaksecties verantwoordelijk. De vaksecties beschrijven in jaarplannen hoe zij werken aan het bijhouden van vak en vakdidactiek. Het panel heeft dit gezien in het *Professionaliseringsplan 2013-2014*, waarin ook de gerealiseerde activiteiten worden bijgehouden. Studenten geven aan dat de vakdidactische kwaliteit in het docententeam op orde is, maar wel per docent verschilt

De Pabo besteedt veel aandacht aan de begeleiding van studenten op de werkplek. De opleiding biedt scholing aan voor schoolopleiders en mentortrainingen voor mentoren. Zij houdt mentoren op de hoogte via stagewerkboeken, mentorbrieven en door de contacten met de stagebegeleiders (zie ook standaard 2 over scholing en intervisie van stagebegeleiders en schoolopleiders). Op dit moment herijkt de opleiding samen met de besturen uit de regio het werkveldbeleid.

Een belangrijk gesprekspunt is de kwaliteit van het leren op de werkvloer. De schoolbesturen en het instituut kijken naar mogelijkheden om de kwaliteitsbewaking op onderdelen gezamenlijk in te richten.

Overwegingen en conclusie

De opleiding heeft, aldus het panel, de onderwijsleeromgeving op een doordachte wijze ingericht. Er is een duidelijke relatie tussen onderwijsinhoud, toetsen en beoordelen en de eindkwalificaties van de opleiding (alignment van het programma). De onderwijseenheden (beroepstaken) geven een compleet beeld van hetgeen een leerkracht moet kunnen en kennen. Het bachelorniveau is goed in het onderwijsaanbod verwerkt. De opleiding heeft op een goede wijze het binnenschools en buitenschools leren met elkaar verbonden: theorie en praktijk zijn goed op elkaar afgestemd.

De Pabo werkt systematisch aan de verbetering en actualisering van de opleiding. Dit doet zij door alle belanghebbenden te betrekken bij de opleiding: studenten, docenten, lerarenopleiders op stagescholen, professionals uit het werkveld en onderzoekers. De praktijk staat in de opleiding centraal. Daarbij betreft de opleiding de opleidingsscholen. Zo zijn bij het ontwerpen van onderwijs en toetsing naast docenten ook professionals uit het werkveld en studenten betrokken. Het panel beoordeelt dit positief.

Een hecht docententeam heeft in de afgelopen periode met veel inzet op een deskundige wijze het curriculum vernieuwd en aangepast aan de veranderende omgeving van de basisschool. Het programma is zodanig ingericht dat het eindniveau gerealiseerd kan worden. Er is een uitdagend programma ontwikkeld, dat studenten zeer waarderen. Het programma is nog in ontwikkeling. De wijze waarop de ontwikkelingen worden gemonitord en de opleiding werkt aan de verdere professionalisering van het docententeam scheidt vertrouwen.

De opmerking van het panel over de begeleiding bij het afstuderen heeft het panel meegenomen bij de beoordeling van standaard 3

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor de voltijd- en de deeltijdvariant.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

De beleidsnotitie *Toetsbeleid 2012-2016* beschrijft de doelstellingen van het toetsstelsel. Het systeem van toetsing is gekoppeld aan de beroepstaken (zie standaard 2). Elke beroepstaak kent een of meer toetsen. De toetsen zijn gericht op competentieontwikkeling, kennisontwikkeling en functioneren in de praktijk op drie niveaus (zie standaard 1). Studenten kunnen in de beroepstaakwijzers lezen welke kennis, vaardigheden en houdingsaspecten getoetst worden. Daarin is beschreven:

- de inhoud van het onderwijs en de relatie daarvan met de toetsing;
- de toetsen (vorm en inhoud) en de wijze van afname;
- de beoordelingscriteria (richtinggevend voor feedback en beoordeling);
- de wegingsfactoren van onderdelen van toetsen.

Studenten weten zo wat er van hen verwacht wordt en hoe zij de competenties, kennis en vaardigheden moeten aantonen. De opleiding maakt gebruik van verschillende toetsvormen die passen bij wat de opleiding wil meten (document *Toetsvormen per beroepstaak*), zoals stagebeoordeling, complexe beroepsopdracht met sterke praktijkcomponent en toepassing van kennis, integrale toets, simulatieschool, performance assessment, uitvoering en evaluatie eigen ontwerp, kennistoets, portfolio, reflectie op de eigen beroepsrol (Professioneel Werkconcept, PWC)

De opleiding bewaakt de kwaliteit van de toetsen op verschillende manieren. Instrumenten of activiteiten die zij daartoe inzet zijn:

- nagaan of de toetsen passend zijn voor wat de opleiding wil meten (validiteit);
- betrekken van externe onafhankelijke examinatoren bij toetsen en beoordelen en deelname aan landelijke werkgroep benchmarking⁹;
- docenten ontwerpen samen toetsen. De toetscommissie gaat vervolgens na of de criteria voldoende eenduidig zijn geformuleerd;
- docenten bespreken de toepassing van beoordelingscriteria (kalibratiesessies);
- scheiden van begeleiden en beoordelen;
- evalueren van toetsen en opdrachten onder studenten en werkveld;
- beschrijven van de toetsen per beroepstaak (beroepstaakwijzer). Dit draagt bij aan de transparantie van de toetsen.

Verschillende commissies en personen bewaken de uitvoering van het toetsbeleid. De instituutdirectie is eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij wordt geadviseerd door de examencommissie (EC), toetscommissie (TC), curriculumcommissie

⁹ Pabo Groenewoud is bijvoorbeeld betrokken bij een landelijke werkgroep die zich bezighoudt met benchmarking rond het Bachelor- en Masterniveau. De werkgroepleden wisselen ervaringen uit en beoordelen over en weer toetsen en examens. Doel is te leren van elkaar en de kwaliteit van beoordelen verhogen.

(CC) en de opleidingscommissie over de toetsing en het professionaliseringsbeleid rond toetsing. De uitvoering van de toetsorganisatie is gedelegeerd aan het toetsbureau (TB). In de examencommissie hebben een professional uit het werkveld en de HAN-associate lector 'Toetsing' zitting. Een onderwijskundig beleidsmedewerker van de HAN is lid van de TC. De taken en verantwoordelijkheden van deze commissies en personen zijn beschreven in *Toetsbeleid HAN Pabo, Locatie Pabo Groenewoud Nijmegen, 2012-2016*.

In de afgelopen twee studiejaar heeft de toetscommissie zich toegelegd op het screenen, verbeteren en uniformeren van toetsen. Elke nieuw ontworpen toets is voorgelegd aan de TC. De toetsontwerpers, leden van de examencommissie, de toetscommissie en het docententeam hebben een training gevolgd in toetsconstructie. Het panel heeft het proces van toetsontwikkeling en evaluatie besproken met de hierboven beschreven commissies. Het panel heeft een positief beeld gekregen van de wijze waarop de commissies hun taken uitvoeren en hoe ze onderling samenwerken. Uit de gesprekken blijkt dat bevindingen onderling uitgewisseld worden en dat docenten (of docententeams) gerichte feedback krijgen op gemaakte toetsen. De opleidingscommissie geeft gevraagd en ongevraagd advies (waaronder ook over toetsbeleid) aan het managementteam en krijgt altijd een reactie op wat er met het advies is gedaan. Ook in het facultair project 'Borging kwaliteit afstudeeronderzoeken' is er aandacht voor de toetskwaliteit, onder meer door scholing van begeleiders en beoordelaars bij afstudeeronderzoeken. De opleiding beoogt hiermee de beoordelingen eenduidiger te maken, hetgeen positief gewaardeerd wordt door het panel.

Het panel heeft de beoordeling van de stage bestudeerd en stelt vast dat er verschil is in beoordeling. Dit melden ook studenten. Ook in de afstudeerfase merken studenten dat docenten (beoordelaars) de indicatoren verschillend toepassen (zie ook standaard 2). Het panel stelt vast dat het interne discours over de toepassing van criteria goed wordt gevoerd. Er is in de afgelopen periode een stageformulier ontwikkeld met beoordelingsitems. De begeleider van de stageschool (mentor) en de opleidingsdocent beoordelen de student. Ook met stagebegeleiders is het van belang de toepassing van criteria te bespreken (vergelijkbaar met kalibratiesessies van docenten van de HAN-Pabo). De opleiding investeert in het trainen van de mentoren. De stagebegeleiders krijgen hiervoor uren.

De opleiding erkent dat er verschillen zijn in beoordeling (en begeleiding) tussen de scholen. De opleiding schrijft in de kritische reflectie dat het vastleggen van beoordelingscriteria in rubrics en bespreken van toetsen met docenten, niet altijd voorkomt dat studenten ervaren verschillend beoordeeld te worden. De toetscommissie gaat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de stagebeoordeling in het eerste jaar (Pabo 1,) onderzoeken (2014).

Op vergelijkbare wijze bewaakt de opleiding de kwaliteit van het eindniveau (afstudeerproces). In het project 'Borging eindniveau' heeft de opleiding gewerkt aan verbeteringen in het afstudeerproces zoals: aanscherpen en verduidelijken van beoordelingscriteria, betere herleidbaarheid van de beoordelingen en de inzet van onafhankelijke beoordelaars. Daarnaast is het afstudeerteam¹⁰ geschoold in begeleiden en beoordelen van het eindniveau en voert het intervisie en afstemmingsbesprekingen over de beoordeling van de beroepstaken in jaar 4. Tot slot maakt de opleiding deel uit van het landelijke Bachelor-Master overleg (BaMa) van Pabo's. In dit overleg vergelijken opleidingen hun beoordeling van afstudeerwerken. Ook overlegt de HAN Pabo met Fontys en Avans over de beoordeling van het eindniveau. Dit heeft onder meer tot procedurele en toetstechnische aanpassingen geleid, zoals de invoering van een go/no go moment.

De opleiding betreft externe onafhankelijke beoordelaars bij het beoordelen van het eindniveau. De mentor van de stageschool geeft een beoordelingsadvies over de praktijkcomponent (beroepstaak 'Integraal junior leraar zijn'). Een vertegenwoordiger van de opleiding (stagebegeleider) zorgt voor de eindbeoordeling. De beroepstaak 'De Meesterproef' wordt beoordeeld door een speciaal daartoe opgeleide veldassessor samen met een opleidingsassessor. Bij de afstudeervariant ALPO is de tweede beoordelaar een docent van de RU bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (PWO).

Het panel heeft gemaakte toetsen en opdrachten ingezien en stelt vast dat toetsing op niveau plaatsvindt. De toetsvormen passen bij de toetsinhoud en de criteria zijn voldoende concreet beschreven dat op basis daarvan feedback gegeven kan worden.

Studenten zijn positief over de toetsen en beoordeling. De NSE laat een opgaande lijn zien in de tevredenheidsscores. In 2013 scoorde de opleiding 77 procent tevredenheid (totaalscore toetsing en beoordeling). Dit is net onder de door de HAN opgelegde streefnorm.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

In de afstudeerfase toont de student aan dat hij een startbekwaam leraar primair onderwijs is. Het eindniveau is gebaseerd op de landelijke de SBL-competenties, Dublin-descriptoren en landelijke kennisbases (zie standaard 1). In de afstudeerfase beoordeelt de opleiding in vier onderwijseenheden (beroepstaken) het eindniveau. De beroepstaken dekken de eindkwalificaties van de opleiding. De afstudeerfase is voor de voltijd-, de deeltijdopleiding en de drie afstudeerrichtingen op eenzelfde manier ingericht.

De afstudeerfase kent 3 fasen: de oriëntatiefase, de uitvoeringsfase en de afrondingsfase. Voor elke fase zijn toetredingsnormen vastgelegd. Daarmee wil de opleiding bevorderen dat de student zich kan concentreren op de activiteiten van elke fase en niet ook nog te veel onderdelen uit de vorige fase moet afronden.

¹⁰ docenten die studenten begeleiden en/of beoordelen in de afstudeerfase

Het afstudeercohort van 2013-2014 kent vier beroepstaken:

- BT 3.1: junior leerkracht zijn (15 EC);
- BT 3.2: Het doen van praktijkgericht onderzoek (15 EC);
- BT 3.3: Professioneel werkconcept (7,5 EC);
- BT 3.4: De meesterproef (22,5 EC).

De eerste beroepstaak is een stage in de gekozen afstudeerrichting. De student geeft les en schrijft in die periode een afstudeerplan om zijn startbekwaamheid aan te tonen. De begeleiding op de werkvloer is in handen van de mentor en stagebegeleider en er vindt (op afstand) begeleiding plaats door de studieloopbaanbegeleider. De beoordeling vindt plaats in een stage-eindgesprek tussen student, mentor en stagebegeleider.

In de tweede beroepstaak voert de student een praktijkgericht onderzoek uit op de stageschool. De student wordt begeleid door docenten die hiertoe geschoold zijn. Er zijn hoorcolleges, werkgroepbijeenkomsten (per groep van 12 studenten) en er is per student individuele begeleidingstijd beschikbaar. Twee onafhankelijke beoordelaars beoordelen het onderzoeksverslag. De beoordeling resulteert in een cijfer waarbij de onderliggende criteria alle ten minste voldoende moeten zijn.

In de derde beroepstaak toont de student zijn reflectief vermogen. In een professioneel werkconcept (PWC) beschrijft de student zijn visie op onderwijs en zijn rol als leraar. De verhouding tot kind, team, samenleving en collega's komen daarin aan bod.

De vierde beroepstaak is een integrale toets waarin de student een leerarrangement ontwikkelt en uitvoert. De beroepstaak omvat een schriftelijke presentatie. Vier SBL-competenties, te weten 'interpersoonlijk', 'pedagogisch', 'vakdidactisch' en 'organisatorisch' bekwaam, staan centraal. De vakinhoudelijke begeleiding van de meesterproef gebeurt door een vakdocent en de mentor op de stage en de studieloopbaanbegeleider ondersteunen de student. Twee onafhankelijke examinatoren waarvan één professional uit het werkveld en één docent van HAN Pabo beoordelen de schriftelijke presentatie en voeren een eindgesprek met de student.

De afstudeervariant ALPO kent eenzelfde inhoud en vormgeving van de afstudeerfase als de deeltijd- en voltijdvariant, met dit verschil dat beroepstaak 3.2 ingevuld wordt met het bacheloronderzoek van de Radboud Universiteit.

Het panel vindt dat de opleiding het eindniveau op een evenwichtige en helder wijze toetst. Voor elke beroepstaak zijn beoordelingsprotocollen ontwikkeld. De eindkwalificaties komen in het beoordelingsproces op een goed te onderscheiden wijze naar voren. De opdrachten sluiten goed aan bij de actuele onderwijspraktijk.

Het panel heeft negentien eindwerkstukken bestudeerd (vier van de deeltijdvariant en vijftien van de voltijdvariant). De opleiding heeft deze eindwerkstukken beoordeeld (eindbeoordeling) met een cijfer tussen de 6 en de 9. Het panel heeft zich bij de beoordeling van het eindresultaat vooral gericht op Beroepstaak 2. Daarnaast is ook gekeken naar de beoordeling van de overige beroepstaken.

Het totaal van de afstudeeropdrachten geeft een goede weergave van de brede beroepskennis, vaardigheden en houdingen die het beroep leerkracht vraagt. Er is een balans tussen 'hoofd, hart en handen'. De eindwerkstukken die het panel heeft ingezien zijn van de afstudeercohorten 2011-2012, 2012-2013 en 2013-2014. Deze periode beslaat de overgang van het oude naar het nieuwe afstudeerproces. Het panel heeft vooral het nieuwe proces beoordeeld van studenten die afstudeerden in 2012-2013 en 2013-2014. Het panel is positief over de relevantie van de onderwerpen die studenten in de eindwerkstukken behandelen. Voorbeelden zijn taalontwikkeling en gebruik van ICT in het onderwijs. Het onderzoek op de stageschool staat in dienst van schoolontwikkeling. Studenten doen op basis van hun onderzoek suggesties aan de school. Studenten presenteren hun onderzoek aan de opdrachtgever en andere belanghebbenden en gaan hierover in gesprek. De relevantie van het onderzoek voor de schoolontwikkeling komt hierbij onder meer aan de orde.

Het panel is het in grote lijnen eens met de beoordeling door de opleiding. De beoordeling van de onderzoekscomponent (BT3.2) is mild. Het panel verwachtte meer diepgang, meer gebruik van literatuur die studenten zelf zoeken en deze koppelen aan de onderzoeksvraag. De onderzoekende houding van de student mag, aldus het panel, meer op de proef gesteld worden. Met name waar het gaat om de rol van 'kritische collega' in de school en mogelijke innovaties die kunnen bijdragen aan schoolontwikkeling. Verder mag de schrijfwijze van de verslagen professioneler zijn. Dit is ook door de opleiding al opgemerkt. Dit heeft geleid tot het invoeren van de leerlijn 'professioneel schrijven'. Tevens zou het panel in de eindwerken, waar mogelijk, meer aandacht willen zien voor de uiteindelijke opbrengst van het onderzoek. Het gaat dan om het gevolg dat is gegeven aan de suggesties van de student óf welke mogelijkheden er zijn voor vervolgonderzoek. De kwaliteit van de onderzoeksverslagen van de ALPO-afstudeerrichting laat over de hele linie een beter beeld zien (diepgaander onderzoek en professioneler taalgebruik).

Het panel vindt dat de opleiding twee van de onderzoeksverslagen, die de opleiding met een 6 beoordeelt, te positief heeft beoordeeld. Het panel realiseert zich dat de opleiding zich in een overgangssituatie bevindt. Studenten van de afstudeercohorten die het panel heeft gezien, hebben in hun opleiding nog niet op een structurele en systematische wijze gewerkt aan de 'onderzoekende houding'. De eerste studenten die het volledige vernieuwde curriculum hebben doorlopen, studeerden in het voorjaar van 2014 af. Het panel heeft daarom aanvullende nog vier afstudeerwerken opgevraagd van studenten die zeer recent zijn afgestudeerd. Het panel stelt vast dat deze werkstukken duidelijk beter zijn dan de eindwerkstukken van de vorige afstudeercohorten. Dit is te zien aan het taalgebruik, de gebruikte literatuur, de aanpak en diepgang van het onderzoek, meer verantwoording van het gebruik van theorieën en de opbouw van de eindwerkstukken.

In het gesprek met de examinatoren is deze situatie besproken. De lat is, aldus de opleiding, in 2014 hoger gelegd. Dat blijkt uit het aantal werkstukken dat de opleiding in het voorjaar van 2014 in eerste instantie heeft afgewezen en waar studenten nog wijzigingen in aan moeten brengen om door te mogen naar het eindgesprek. Het panel stelt vast dat de opleiding hiermee de aanbeveling uit de interne audit van 2012 heeft opgevolgd.

Daarin kwam naar voren dat de onderzoeksvaardigheden in de afstudeerfase explicieter en scherper getoetst dienden te worden. Waar studenten eerder moeite hadden met het uitvoeren van praktijkonderzoek, is dit nu zichtbaar verbeterd. Met name de laatste eindwerkstukken (2014) laten dat zien.

Een werkveldexaminator, met wie het panel sprak, bevestigt dat de onderzoeksvaardigheden van studenten beter worden. Hij is positief over de huidige ontwikkeling van het curriculum en het niveau van Pabo Groenewoud. De veranderingen in het werkveld vragen om een meer onderzoekende leerkracht.

Alumni zijn zeer tevreden (88 procent) over de aansluiting van het opleidingsniveau op het functieniveau. Zij zijn ook tevreden (rapportcijfer 7,0) over de voorbereiding op de arbeidsmarkt. (Bron: HBO-Monitor, 2012). Uit benchmark onderzoek blijkt dat studenten in de afstudeerfase, alumni en werkgevers positief zijn over het afstudeerniveau wat betreft de competentiebeheersing. Bij de werkgevers zijn alle scores boven de streefnorm ($\geq 2,6$ op een vierpuntsschaal). De interpersoonlijke, pedagogische en organisatorische competenties en samenwerken met collega's scoren hoog.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleiding in de afgelopen jaren de kwaliteit van toetsen en beoordelen van de eindkwalificaties heeft verbeterd. Er is een duidelijke relatie tussen de toetsen, de eindkwalificaties, de gebruikte criteria en het eindniveau van de opleiding (Dublin-descriptoren). Ook de relatie tussen de toetsen en de kennisbases is in voldoende mate gerealiseerd. De opleiding heeft de toetssystematiek zodanig ingericht dat de kwaliteit van toetsen en beoordelen (toepassen van toetscriteria) wordt bewaakt. Zij onderneemt de juiste acties om de kwaliteit van toetsen en beoordelen te bewaken en te verbeteren, en bevordert daarmee dat de beoordeling op een zo eenduidig mogelijke manier gebeurt.

In de afgelopen jaren heeft de opleiding gewerkt aan de verhoging van het niveau van de opleiding. Met name in het praktijkonderzoek dat studenten als onderdeel van hun afstudeerwerk uitvoeren, moeten studenten tonen dat ze een onderzoekende houding hebben ontwikkeld. De opleiding bevindt zich in een fase waarin de resultaten van het nieuwe curriculum zichtbaar worden. In dit nieuwe curriculum zijn de criteria voor het niveau aangescherpt. Het panel is positief over de resultaten die de opleiding tot nu toe heeft geboekt. Deze resultaten zijn naar het oordeel van het panel nog te pril om hier het oordeel goed te geven. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor de voltijd- en deeltijdvariant.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Voltijd	Deeltijd
1 Beoogde eindkwalificaties	Goed	Goed
2 Onderwijsleeromgeving	Goed	Goed
3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende	Voldoende

Overwegingen en conclusie

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat alle standaarden ten minste met voldoende zijn beoordeeld. Om tot het eindoordeel goed te kunnen komen, dient ten minste standaard 3 als goed te worden beoordeeld. De beoordeling van de standaarden door het panel, leidt tot het oordeel voldoende over de opleiding.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs (voltijd en deeltijd) van Pabo Groenewoud Nijmegen van de HAN als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

Standaard 2

Het panel adviseert de opleiding bronnen over praktijkgericht onderzoek (in het hbo) nadrukkelijker onder de aandacht van de studenten te brengen.

Standaard 3

De beoordeling van het eindniveau is recent aangescherpt. De opleiding is zich ervan bewust dat er verschillend beoordeeld wordt, met name van de stage en de afstudeerproducten. De opleiding voert diverse activiteiten uit (onder andere kalibratiesessies met beoordelaars) die de beoordeling eenduidiger moeten maken. Het panel adviseert de opleiding deze activiteiten voort te zetten. Zij dragen bij aan het vasthouden en borgen van het verhoogde niveau.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

De landelijke bekwaamheidseisen voor de leraar basisonderwijs zijn geordend naar zeven competenties, gebaseerd op het landelijke profiel van een startbekwame leraar. Deze zijn tot stand gekomen onder regie van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in samenwerking met leraren en andere belanghebbenden in het werkveld waarbij internationale afstemming heeft plaatsgevonden.

De zeven SBL-competenties zijn:

1. Inter-persoonlijk competent
2. Pedagogisch competent
3. Vakinhoudelijk en didactisch competent
4. Organisatorisch competent
5. Competent in het samenwerken met collega's
6. Competent in het samenwerken met de omgeving
7. Competent in reflectie en ontwikkeling

In het document '*Drie niveaus van denken en werken, drie bekwaamheidsniveaus in het onderwijs van Pabo Groenewoud Nijmegen (2013-2014)*' zijn deze competenties nader uitgewerkt in indicatoren waarin drie bekwaamheidsniveaus zijn te onderscheiden: opleidingsbekwaam, afstudeerbekwaam en startbekwaam. De internationale standaard voor het bachelorniveau (Dublin-descriptoren) is verwerkt in deze indicatoren.

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Curriculumopbouw Voltijd en Deeltijd 2013/2014:

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar 1 propedeuse	1.1 Leraar worden A: Verdiepen in het (leren van het) beroep (7.5 stp) B: Kennis ophalen (7.5 stp)	1.2 Expressie en Communicatie (7.5 stp) 1.3 Kennismaken met kinderen (7.5 stp)	1.4 Verdiepen binnen taal (7.5 stp) 1.5 Verdiepen binnen rekenen (7.5 stp)	1.6 Kinderen onderzoekend laten leren (7.5 stp) 1.7 Leraar worden?! (7.5 stp)
Jaar 2 kernfase	2.1 Ontwikkeling van kinderen in kaart brengen (7.5 stp)	2.3 Beschouwen, geloven, vieren (7.5 stp)	2.6 Onderwijs afstemmen op ontwikkeling van kinderen (15 stp)	
	2.2 Taal: denken en werken vanuit leerlijnen (7.5 stp)	2.4 Rekenen: denken en werken vanuit leerlijnen (7.5 stp)	2.5 Leren door samen hardop te denken (7.5 stp)	2.7 Thematisch onderwijs ontwerpen (7.5 stp)
Jaar 3 kernfase	2.8 Lesgeven aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften (15 stp)		Minor (30 stp)	
	2.9 Wereldwijs bewegen met kinderen (7.5 stp)	2.10 Professional zijn in een groter geheel (7.5 stp)		
Jaar 4 afstudeerfase	3.1 Integraal junior leraar zijn (15 stp)			
	3.2 Praktijkgericht onderzoek doen (15 stp)			
	3.3 Professioneel werkconcept (7,5 stp)			
	3.4 Meesterproef niveau III (22,5 stp)			

Groen = generiek; lichtblauw = leeftijdsspecifiek; donkerblauw is gedeeltelijk generiek, gedeeltelijk leeftijdsspecifiek studieaanbod.

Curriculumopbouw ALPO 2013-2014:

	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar 1 propedeuse	1.1 Academisch Leraar worden A: Zich verdiepen in het (leren van het) beroep (7.5 stp) B: Kennis ophalen (7.5 stp)	1.2 Expressie en Communicatie (7.5 stp)	1.3 Kennismaken met kinderen (7,5 stp, waarvan 4 stp vrijstelling) 1.4 Zich verdiepen binnen vakgebied Taal (7.5 stp)	1.6 Kinderen onderzoekend laten leren (7.5 stp) 1.7 Academisch Leraar worden?! (7,5 stp, waarvan 6 stp vrijstelling)
		1.5 Zich verdiepen binnen vakgebied Rekenen (7.5 stp)		
Jaar 2 kernfase	2.1 Ontwikkeling van kinderen in kaart brengen (7.5 stp - vrijstelling RU)		2.4 Onderwijs verzorgen rond een thema (7.5 stp)	
	2.2 Begeleiden van kinderen in leerprocessen (7.5 stp)	2.3 Pedagogisch didactisch afstemmen op het jonge kind (15 stp)		2.5 Beschouwen, geloven vieren (7.5 stp)
Jaar 3 kernfase	2.6 Pedagogisch didactisch afstemmen op het oudere kind (15 stp)			
		2.7 Cultuurbewust onderwijs (7.5 stp)		
	2.8 Lesgeven aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften (15 stp – vrijstelling RU)		Minor (30 stp vrijstelling RU)	

	2.9 Professional in een groter geheel /Integrale toets Afstudeerbekwaam (7.5 stp)
Jaar 4 afstudeerfase	3.1 Integraal junior leraar zijn (15 stp)
	3.2 Praktijkgericht onderzoek doen (15 stp vrijstelling RU)
	3.3 Professioneel werkconcept (7,5 stp)
	3.4 Meesterproef niveau III (7,5 stp) (22,5 waarvan 15 vrijstelling)

Lichtblauw = pabo onderwijs, Donkerblauw = pabo-onderwijs dat volledig ingevuld wordt door vrijstellingen vanuit RU onderwijs

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

Nadere informatie over de achtergronden van de leden van het beoordelingspanel en secretaris:

De heer dr. P.V.A. Delnooz, voorzitter

De heer Delnooz is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van basisonderwijs en leren en innoveren. De heer Delnooz is werkzaam als lector Pabo aan Avans Hogeschool en eigenaar van Mind Management Academy. Hij heeft de lesmethode Creatieve Actie Methodologie ontwikkeld; een wetenschappelijk geteste aanpak die is gericht op het verhogen van het creatieve, kritische, analytische en ondernemende vermogen van kinderen. De heer Delnooz is afgestudeerd in methoden en technieken van onderzoek. Hij heeft diverse boeken gepubliceerd op dit gebied en heeft daarnaast een lesmethode ontwikkeld om het wetenschappelijke afstudeerniveau en de praktische relevantie van afstudeerscripties in het hoger onderwijs te verhogen. In deze lesmethode nemen de begrippen creativiteit, kritisch vermogen en ondernemendheid een centrale plaats in. Het is een methode waarbij de studenten innovatieve oplossingen voor praktische vraagstukken ontwikkelen en deze vervolgens testen met behulp van onderzoek. Voor deze visitatie heeft de heer Delnooz onze handleiding voor panelleden ontvangen en is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1980 – 1986 Methoden en Technieken van Onderzoek - Rijksuniversiteit Utrecht
2007 – 2008 Promotieonderzoek - Universiteit Tilburg

Werkervaring:

2009 – heden Lector Pabo - Avans Hogeschool
2007 – heden Eigenaar – Mind Management Academy
2007 – 2009 Lector Innovatiemanagement en Ondernemerschap - Hogeschool Leiden
1986 – 2007 Docent Onderzoek - Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer (NHTV)
1986 – 2007 Eigen onderzoeksbureau

Publicaties 2010-2013 (meer op aanvraag):

- Delnooz P., Pullens T., De LeerKrachtbarometer: een instrument om de kwaliteit van het onderwijs te meten, Pabo Avans, Breda, 2013
- Een overzicht van de theorie achter Creatieve Actie Methodologie en de experimenten die hiermee zijn uitgevoerd op basisscholen door diverse auteurs: Delnooz P., Janssen C., Pullens T., Meer van P., Son van N., Over Creatieve Actie Methodologie en de ontbrekende schakel in het onderwijs, de theorie en de onderzoeksresultaten, Pabo, Avans, 2012
- Een overzicht van de theorie achter Creatieve Actie Methodologie: Delnooz P., De ontbrekende schakel: op weg naar kritische, creatieve en ondernemende leerlingen, Pabo Avans, Breda, 2011
- Een onderzoek naar effectief rekenonderwijs: Delnooz P., Jong de M., Legius C., Meer van P., Pullens T., Kenmerken van leerkrachten die effectief rekenonderwijs geven, Pabo Avans, Breda, 2011
- Ethische regels bij onderzoek in het hoger onderwijs: Andriessen D., Onstenk J., Delnooz P.V.A., Smeijsters H., Peij S., Gedragscode Praktijkgericht Onderzoek voor het HBO, HBO raad, Den Haag, 2010
- Waarom de onderwijscultuur innovatief denken in de weg staat: Delnooz P.V.A., Wat is de waarheid in ons onderwijs, Onderwijsinnovatie (vol. 5), 2010

- Over onderwijs en creatief denken: Delnooz P.V.A., De creatief lerende mens. In: Brein@work, breinkennis voor organisaties; redactie: N. Lazeron en R. van Dinteren, Springer Uitgeverij, Houten, 2010
- Studieboek onderzoek, waarin kritisch en creatief leren denken centraal staan: Delnooz P.V.A., Creatieve Actie Methodologie: de kunst van het zoeken naar pragmatische en innovatieve oplossingen in praktijkonderzoek, BOOM, Amsterdam, 2010

Mevrouw T. Meijer

Mevrouw Meijer is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van primair onderwijs. Zij is voorzitter van het College van Bestuur van Stichting Openbaar Primair Onderwijs, lid van de Onderwijsraad en voorzitter van Samenwerkingsverband PO Utrecht. Daarnaast is mevrouw Meijer lid van de opleidingsraad bij Theo Thijssen Academie (Hogeschool Utrecht) en ALPO (Universiteit Utrecht). Zij neemt tevens deel aan de veldcommissie Pabo aan Hogeschool Utrecht. Voor deze visitatie heeft mevrouw Meijer onze handleiding voor panelleden ontvangen en is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

	Diverse korte post-hbo trainingen, cursussen en workshops gericht op vaardigheden en deskundigheid functie alsmede jaarlijks volgen van workshops en trainingen gericht op functie.
1996	Akte MO B Pedagogiek, specialisatie Onderwijskunde differentiatie Management en Beleid - SOMA te Bunnik
1993	Akte MO A Pedagogiek - SOMA te Bunnik
1982	Akte volledig bevoegd onderwijzer - Rijkspedagogische Academie te Amsterdam
1978	Diploma opleiding kleuterleidster akte B - Kleuterleidsteropleidingsschool (KLOS) van de Werkplaats Kindergemeenschap te Bilthoven
1977	Diploma opleiding kleuterleidster akte A - Kleuterleidsteropleidingsschool (KLOS) van de Werkplaats Kindergemeenschap te Bilthoven
1975	Diploma Atheneum A - Gemeentelijk Atheneum & School voor HAVO te Utrecht

Werkervaring:

2009 – heden	Voorzitter College van Bestuur - Stichting Openbaar Primair Onderwijs (SPO), Utrecht
2003 – 2009	Algemeen directeur - Stichting Openbaar Primair Onderwijs (SPO), Utrecht
1998 – 2003	Bovenschools manager (onderwijs en personeel) - Bestuurscommissie openbaar Primair Onderwijs (BCPO), Utrecht
1996 – 1998	Trainer en schoolbegeleider, productmarktgroep Onderwijsmanagement – Schooladviescentrum, Utrecht
1989 – 1996	Onderwijskundig beleidsmedewerker basis- en voortgezet onderwijs, afdeling Onderwijs - Gemeente Nieuwegein
1983 – 1989	Hoofdleidster (KO) en vanaf 1986 directeur - Openbare basisschool De Luistervink, Nieuwegein
1977 – 1983	Kleuterleidster en waarnemend hoofdleidster - Openbaar kleuteronderwijs in Utrecht, De Bilt en Duivendrecht

Overig:

- Lid - Onderwijsraad
- Voorzitter - Samenwerkingsverband PO Utrecht

- Lid College van Bestuur - De Pels (REC 4)
- Lid en sinds 2011 voorzitter - Reactys (REC 3 Midden Nederland)
- Lid en tot 2012 voorzitter - Stuurgroep Utrechtse Onderwijs Agenda (Lokaal Educatieve Agenda Utrecht)
- Lid Pettelaaroverleg (netwerk besturen)
- Lid Opleidingsraad - Theo Thijssen Academie (Hogeschool Utrecht) en ALPO (Universiteit Utrecht)
- 2008 – 2012 Vicevoorzitter Raad van Toezicht - PO Raad
- 1998 – 2002 Bestuurslid - Stichting Kunst in School te Vleuten
- 1996 – 1998 Bestuurslid Bestuurscommissie - Openbaar Basisonderwijs Nieuwegein

Mevrouw E.M. Suasso de Lima de Prado

Mevrouw Suasso de Lima de Prado is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van pabo en leren en innoveren en vanwege haar inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. Mevrouw Suasso de Lima de Prado is docent pedagogiek/onderwijskunde en tutor master Leren en Innoveren aan Saxion Hogeschool en programmaleider en beleidsadviseur Opleiden in de School aan Academische Opleidingsschool Twente. Daarnaast is zij trajectcoördinator bij Vereniging Lerarenopleiders Nederland (Velon), waar zij tevens zelf geregistreerd lerarenopleider is. Mevrouw Suasso de Lima de Prado heeft bijgedragen aan diverse congressen in zowel binnen- als buitenland en meegewerkt aan diverse projecten in Suriname. Mevrouw Suasso de Lima de Prado heeft ervaring met visitaties. Voor deze visitatie heeft mevrouw Suasso de Lima de Prado onze handleiding voor panelleden ontvangen en is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1991 – 1993 Omscholingscursus Montessori basisonderwijs - Hogeschool Edith Stein Hengelo
- 1985 – 1992 MO-A en MO-B pedagogiek
- 1992 H.K.P. (Hogere Kaderopleiding Pedagogiek), Beroepvariant orthopedagogiek met als afstudeerrichting management en beleid, eerstegraads bevoegdheid - Noordelijke Hogeschool te Zwolle
- 1988 H.S.A.O. (Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs), tweedegraads bevoegdheid - Noordelijke Hogeschool te Zwolle
- 1988 H.P.O. (Hoger Pedagogisch Onderwijs), tweedegraads bevoegdheid - Noordelijke Hogeschool te Zwolle
- 1988 – 1989 Muziek basisonderwijs - Dr. Gehrels-instituut
- 1984 – 1985 Applicatiecursus basisonderwijs - Pabo te Deventer
- 1976 – 1980 Akte-A en akte-B - Kleuterleidsters Opleidingsschool te Apeldoorn

Werkervaring:

- 2011 – 2014 Tutor Master Leren en Innoveren - Saxion Hogeschool
- 2006 – heden Programmaleider en beleidsadviseur Opleiden in de School - Academische Opleidingsschool Twente – Saxion Lerarenopleiding Hengelo
- 1994 – heden (Hoofd) docent pedagogiek/onderwijskunde - Saxion Hogeschool
Beroepsregistratie lerarenopleider - Vereniging Lerarenopleiders Nederland (Velon)
- 1995 – 2009 (Hoofd) docent - Hogeschool Edith Stein
- 1994 – 2009 Begeleiden van studenten in de praktijk (opleidingsscholen) en op de hogeschool, Pabo en tweedegraads lerarenopleiding - Hogeschool Edith Stein
- 1994 – 2003 Docent - Montessori-opleiding
- 1979 – 1997 Leerkracht basisonderwijs en vakleerkracht muziek in alle jaargroepen

Overig:

2013 – 2018	Geregistreerd lerarenopleider – Velon/SRLo
2013 – heden	Trajectcoördinator Velon beroepsstandaard en registratie lerarenopleiders
2012	Lid Werkgroep Kennisbasis Pabo
2009 – 2011	Project Krachtig Meesterschap
2009 – 2011	Twinnig-project Suriname – Nederland
2008	Inservice training hoofdkleuterleidsters Suriname in samenwerking met SLO (Stichting Leerplanontwikkeling Enschede) op basis van curriculumanalyse Suriname
2008 – 2012	Lid kenniskring Rich Media & Teacher Learning
2002 – heden	Voorzitter werkgroep Opleiden in de School – Twentse Partnerschappen
2002 – 2006	Lid taakgroep toetsing
2003 – 2009	Projectleider - Pilot vraaggestuurd curriculum
2003 – 2007	Vakgroepvoorzitter Pedagogiek / Onderwijskunde
2003 – 2005	Secretaris medezeggenschapsraad - Edith Stein/OCT
1997 – 2002	Voorzitter Werkgroep Montessori-Opleiders

Publicaties (meer op aanvraag):

- Institute of Education, University of London (2012), Snoek, M., Spil, S., Berg, E. van den, Suasso de Lima de Prado, E.M.; In search of teacher excellence: honours programmes and the recognition of teacher excellence in the Netherlands, Vol 8, No2 (2012)
<http://www.reflectingeducation.net/index.php/reflecting/article/view/117>
- Tijdschrift voor lerarenopleiders (2011), Berg, E. van den. & Suasso de Lima de Prado, E.M. Kenmerken van excellent leraarschap in beeld. Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 32(4), 16-22.
- Didactief (2011), Berg, E. van den & Suasso de Lima de Prado, E.M. *Uitblinken op video*. Didactief, 41(5), 7-9.
- Multimedia cases voor het project 'Actief Leren' Suriname (2011), Berg, E. van den, Glaser, R., Suasso de Lima de Prado, E.M., Gadum, D., Ramlal, V., Heinze, I., Fernand, C. Actief leren; 12 Onderwijsthema's met 34 multimedia cases.
- Aanvraagdossier Toetsing Opleidingschool Twente, Redactie Suasso de Lima de Prado, E.M. (2009). Regionaal samenwerkingsverband Opleiden in de School: Eerste tranche VCPOCT/HES en OPOA/HES & Tweede tranche HES/TEP (Twents Educatief Partnerschap).

Mevrouw S.P.E.M. Heijmans

Mevrouw Heijmans is ingezet als studentlid. Zij volgt de hbo-bacheloropleiding De Nieuwste Pabo aan Fontys Hogescholen/Zuyd Hogeschool, waar zij tevens MR-lid is, deelneemt aan interne audits en studentpanels en presentaties geeft tijdens open dagen en ouderavonden voor eerstejaars studenten. Mevrouw Heijmans is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is mevrouw Heijmans aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2012 – heden	De Nieuwste Pabo - Fontys Hogescholen/Zuyd Hogeschool - Sittard
2007 – 2012	Havo - Philips van Horne, Weert

Overig:

- Leidinggevende - Scoutinggroep, Tungelroy

De heer P. van Achteren BLL

De heer Van Achteren is ingezet als NQA-auditor. Hij is sinds 2008 werkzaam als auditor en adviseur bij NQA. Hij is ervaren in het uitvoeren van visitatie- en adviestrajecten in verschillende sectoren van het hoger onderwijs. Naast visitaties houdt Peter zich bezig met het samenstellen van visitatiepanels en is hij als accountmanager actief. Vanuit zijn opleiding en ervaring heeft de heer Van Achteren kennis van onderwijskundige en bedrijfskundige processen. De heer Van Achteren heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris. Naast de onderwijsvisitaties is de heer Van Achteren ook betrokken bij visitaties van woningcorporaties.

Opleiding:

2012 – 2013	Bedrijfskunde (verkort), Avans+, Breda
2006 – 2009	Politologie, Politieke structuren en Processen, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam
2006 – 2007	Onderwijskunde, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam
2002 – 2006	Sociaal Juridische Dienstverlening, Hogeschool Utrecht, Utrecht
2001 – 2002	Management, Economie en Recht, Christelijke Hogeschool Windesheim, Zwolle

Werkervaring:

2008 – heden	Netherlands Quality Agency, auditor/adviseur
2008 – heden	Raeflex, secretaris visitaties woningcorporaties
2006 – 2007	Docentenauditor ISBW opleidingen
2006 – 2007	Studentpanellid NQA, visitaties hbo-opleidingen
2005 – 2007	Voorzitter opleidingscommissie SJD
2004 – 2005	Stagiair beleidsmedewerker/publieksvoorlichter Tweede Kamerfractie D66

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Programma dinsdag 3 juni 2014

tijd	thema	deelnemers	namen
12.00	Ontvangst	ID/ontvangstteam	Karin van Weegen en Gert-Jan Jansen: instituutsdirectie (ID) HAN Pabo.
12.00 - 13.30	Lunch en voorbereiding	Panel	
13.30 - 14.00	Presentatie door de opleiding waarin zij zich positioneert ten aanzien van afgelegd traject: <ul style="list-style-type: none"> - Gemaakte keuzes - Stand van zaken - Openstaande wensen & voornemens Toelichtende vragen door panel	MT/ID, programmaleider, coördinatoren, vz's commissies	Presentatie door Karin van Weegen (ID) en Ida Oosterheert, programmaleider Onderwijs en Onderzoek. Overige gesprekspartners: Gert-Jan Jansen, ID Dick Grievink, MT Mieke Lambregts, MT Maria Verkampen, MT Bas ter Avest, voorzitter Opleidingscommissie Wilma van den Berg, coördinator kernfase Helen van Dijk, voorzitter examencommissie kamer Nijmegen Ellie van Dinther, coördinator deeltijd Maaïke Nap, coördinator alpo Els Strobbe, coördinator afstudeerfase
14.00 - 14.30	Rondleiding I/O		Gert-Jan Jansen (ID)
14.30 - 14.45	Van I/O naar Pabo Groenewoud	ontvangstteam	
15.00 - 17.00	Vorbereiding en materiaalbestudering	ontvangstteam	
17.00 - 17.30	Spreekuur		
17.30 - 18.00	Afronding voorbereiding en materiaalbestudering	ontvangstteam	

Programma woensdag 4 juni 2014

tijd	thema	deelnemers	namen
8.30 – 09.15	Inhoud: gehele opleiding	Studenten propedeuse en hoofdfase	1. Lidewij van Kampen, voltijd pabo 1 2. Maurice van der Vegt, voltijd pabo 1 3. Else van der Meer, voltijd pabo 2 4. Aletta Fabritius, voltijd pabo 2 5. Fenne Smits, voltijd pabo 2 6. Lianne Veenhuijsen, voltijd pabo 3 7. Judith Bosch, deeltijd pabo 3 8. Annemiek van Hove, alpo pabo 3
9.30 – 10.15	Inhoud: gehele opleiding	Docenten	1. Ellie van Dinther, OJW/Natuuronderwijs, coördinator deeltijd 2. Peter Fransen, OJW/Aardrijkskunde en Geschiedenis 3. Mirjam van Gemert, Rekenen 4. Door Krekelberg, Kunsten/Drama 5. Maaïke Nap, Pedagogiek en Onderwijs 6. Anneli Schaufeli, Nederlands, internationalisering 7. Bregje de Vries, lector ontwikkelen van alternatieve leerarrangementen 8. Dannie Wammes, OJW/Natuuronderwijs, expert onderzoek
10.30 – 11.00	Inhoud: programma & toetsing	Alumni en studenten afstudeerfase uit alle varianten.	Alumni 1. Teun de Boer, voltijd 2. Isa Claassens, alpo 3. Marcella Ovaa-Kersten, deeltijd 4. Lieke Nijenhuis, voltijd Afstudeerfase: 1. Rick van Hoeij, voltijd 2. Karlijn Janssen, voltijd 3. Mariek Noordeloos, voltijd 4. Marjon Stokkers, alpo
11.15 – 12.00	Inhoud: toetsing & afstuderen	Examinatoren: spreiding naar toetsing en specifiek afstuderen	Examinatoren van de vier alumni: 1. Wilma van den Berg (Isa Claassens). 2. Sophie Crooymans (Teun de Boer, Lieke Nijenhuis) 3. Antoinette Schomakers (Teun de Boer) 4. Jan Veen (Cindy Elemans) 5. Gerard Boersma, lid Toetscommissie 6. Harry Stokhof, expert onderzoek 7. Els Strobbe, coördinator afstudeerfase 8. zo mogelijk nog een veldassessor
12.00 – 13.00	Overleg + Lunch in lokaal 1.29	Panel	
13.00 – 13.30	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: <i>aansturing</i>	Opleidingsmanagement	1. Karin van Weegen, ID 2. Gert-Jan Jansen, ID 3. Dick Grievink, MT 4. Mieke Lambregts, MT 5. Maria Verkampen, MT
13.45 – 14.30	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: <i>borging</i>	Curriculumcie, opleidingscie, examencie, toetscie, voorzitter werkveldcie.	1. Bas ter Avest, voorzitter Opleidingscommissie 2. Helen van Dijk, voorzitter Examencommissie kamer Nijmegen 3. Martine Hagen, studentlid Opleidingscommissie 4. Jack van der Logt, voorzitter CvB Conexus 5. Ida Oosterheert, programmaleider Onderwijs en Onderzoek 6. Diana Prins, lid Toetscommissie 7. Tamara van Schilt-Mol, associate lector Toetsen en Beoordelen, lid Examencommissie HAN Pabo
14.45 – 15.30			Invulling extra gesprek over internationalisering. Els van Wezel is coördinator Internationalisering studenten en docenten.
15.30	Overleg panel	Panel	
16.30 – 17.00	Terugkoppeling bevindingen		Instituutsdirectie en docenten.

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

Documenten ter inzage	
	Kritische Reflectie
	Aanvullende notitie op de Kritische Reflectie
	Bijlage bij aanvullende notitie KR – kwalificaties schoolopleiders HAN Pabo Nijmegen
Documenten hard copy, Scholar, DPF of usb-stick	
Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	
	- Opleidingsstatuut inclusief OER Han Pabo 2013- 2014
	- HAN Pabo Manifest 2012 - 2016
	- Drie bekwaamheidsniveaus 2013 - 2014 Pabo Groenewoud
	- Vergelijking Dublin Descriptoren met Professionele Standaard
	- Rapport Vreemde ogen dwingen
	- Landelijke kennisbases curriculum Pabo Groenewoud
	- Kennisbasis Nederlandse taal voor de lerarenopleiding basisonderwijs
	- Kennisbasis Rekenen-Wiskunde voor de lerarenopleiding basisonderwijs
	- Eindkwalificaties Leren en lesgeven met ICT
	- Bijlagen OER - beschrijvingen onderwijseenheden: usb-stick
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	
	- Visie Leren en Opleiden Pabo Nijmegen 2012 - 2016
	- Toetsbeleid Pabo Groenewoud 2012 - 2016
	- Project Borging Eindniveau HAN Faculteit Educatie
	- Leerlijn ICT pabo Groenewoud
	- Leerlijn Professioneel Werkconcept Pabo Groenewoud
	- Leerlijn schrijfvaardigheid Pabo Groenewoud
	- Specialisatie Jonge kind - Oudere kind
	- Professionaliseringsplan HAN Pabo 2013-2017
	- Overzicht contacten met het werkveld 2013-2014
	- Overzicht kwalificaties personeel HAN Pabo Groenewoud
	- Minoraanbod Instituut Pabo
	-Lijst van scholen en besturen HAN Pabo
	- Leerlijn onderzoek pabo Groenewoud
	- Literatuurlijst Pabo Groenewoud Nijmegen 2013 - 2014

- Materiaal op tafels per vakgebied
- Toegang tot Scholar leren Pabo Groenewoud
Zie standaard 3, documenten relevante commissies.
Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties
Map 1 Toetsen Taal
Map 2 Toetsen Rekenen
Map 3 Toetsen behorend bij beroepstaken 1.2, 1.6 en 2.3
Map 4 Toetsen behorend bij beroepstaken 2.5 t/m 2.9 en 3.2
Inzage in digitale toetsen is mogelijk
Mappen met werken afgestudeerden
- Jaarverslag Examencommissie 2012 - 2013
- Reglement Examencommissie 2013 - 2014: hoofdstuk 2.2 van het Opleidingsstatuut (zie standaard 1)
- Jaarverslag Opleidingscommissie 2012 - 2013
- Adviesrapport QMP toetsen Toetscommissie pabo Groenewoud 31-1-2013
- Richtlijnen Curriculumcommissie voor verbetering onderwijs en toetsing
- BaMa-overleg: agenda's en verslagen van bijeenkomsten
- Notulen Veldadviesraad 27-2-2014
- Agenda en verslag Veldresonansgroep HAN Pabo 12-5-2014
- Map 1 Selectie afstudeerdossiers 8 afgestudeerden
- Map 2 Selectie afstudeerdossiers 7 afgestudeerden
- Beoordelingssystematiek afstudeerfase
Inzage in volledig dpf van de alumni
Op scholar Werken Instituut Pabo, overige documenten van:
- Examencommissie
- Opleidingscommissie
- HAN Pabo Ontwerpgroep nieuwe curriculum
Op usb-stick, overige documenten van
- Toetscommissie
- Curriculumcommissie
- VRG (Veldresonansgroep)
- Inzage in volledig digitaal portfolio

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

Studentnummer
466827
464280
470141
472502
440652
468656
465630
464939
460624
466929
466670
447357
473431
462557
407579
440201
951301
460704
448178

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

Pabo Groenewoud

Instelling: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Visitatiedatum: 3 en 4 juni 2014

Ondergetekende: *K.M. V. WEEGEN*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *V2 Institeutdirectie*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke.

Datum: *13-05-2014.*